

Kamu Politikası Analizi Bağlamında Türkiye'nin Gençlik Politikası

Turkey's Youth Policy in the Context of Public Policy Analysis

Ahmet YAMAN^{1*}

* Sorumlu yazar
Corresponding author

¹Dr., Mersin Üniversitesi, Türkiye
Dr., Mersin University, Turkey
dryamanahmet@hotmail.com
ORCID ID 000-0002-2359-8653

Makale geliş tarihi / First received : 06.01.2021

Makale kabul tarihi / Accepted : 14.02.2021

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadır:

- 1- Makalede etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.
- 2- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

This article was checked by *Turnitin*. Similarity Index 12%

Atıf bilgisi / Citation:

Yaman, A. (2021). Kamu politikası analizi bağlamında Türkiye'nin gençlik politikası. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 45-71.

ÖZ

Genç ya da gençlik gibi kavramlar çoğunlukla çocukluktan yetişkinliğe bir geçiş dönemi olarak ifade edilmektedir. Ayrıca gençler, toplumsal yapının bir unsuru olarak tanımlanmakta ve bütün ülkeler için toplumsal değişimin, ekonomik kalkınmanın, teknolojik yenilikçiliğin gerçekleştirilmesinde en önemli insan kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada Türkiye'nin gençlik politikası ve uygulama araçları kamu politikası analizi çerçevesinde incelenmiştir. Bu inceleme dönemsel olarak 2000 yılı ve sonrasını kapsamaktadır. Araştırmanın konusunu Türkiye'de gençliğin tanımı ve gençlik kavramı üzerine yürütülen tartışmalar, gençliğe yönelik uygulanan politika ve uygulama araçlarının niteliği ve içeriği, politika uygulama araçlarını belirleyen, etkileyen kurum ve kuruluşların analiz edilmesi oluşturmaktadır. Ayrıca gençlerin eğitim, sağlık, işsizlik, yoksulluk, çevre ve sağlık, şiddet, suç ve madde bağımlılığı gibi pek çok sosyal, ekonomik, politik ve kültürel başlıklarda sorunları ve taleplerinin olduğu ifade edilmiştir. Sorun ve taleplere yönelik sunulan kamu hizmetleri göz önüne alındığında gençlik politikasının birçok alanı yatay kesen bir konu olduğu ileri sürülmüştür. Gençlere yönelik uygulanan politika araçları ise altyapı hizmetleri sunma, politika metinleri oluşturma, finansal destek sağlama, sağlık hizmetleri sunma, spor faaliyet alanlarını geliştirme olarak sınıflandırılmıştır. Sorun ve sektör odaklı yaklaşım yerine değişen teknoloji ve teknolojiye bağlı gelişen ekonomik, politik ve kültürel ilişkiler göz önüne alınarak gençlerin demokratik süreçlere katılımını, dezavantajlı/ görünmeyen gençler başta olmak üzere gençlere hak temelli imkanların sunulmasını, ayrımcılığın azaltılmasını, kültürlerarası diyalogun geliştirilmesini, sürdürülebilir bir çevrede, kalkınmanın ve yaşamın desteklenmesini sağlayacak kamu politikası ve uygulama araçlarının çok boyutlu ve çok aktörlü katılım ile hayata geçirilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler

Kamu politikası analizi, kamu politikası süreci, gençlik politikası, politika uygulama araçları

ABSTRACT

Concepts such as young or youth are often expressed as a transition period from childhood to adulthood. Also, young people are defined as an element of the social structure. They are considered an essential human resource in realizing social change, economic development, and technological innovation for all countries. In this study, Turkey's youth policy and implementation tools have been examined in the framework of public policy analysis. This review periodically covers the year 2000 and beyond. The definition of youth the subject of research in Turkey and discussion on youth concept, the quality of the policies and practical tools for youth and contents, determine the policy implementation tools, forms affecting institutions and analyzing the organization. It was also stated that young people have problems and demands in many social, economic, political, and cultural topics such as education, health, unemployment, poverty, environment and health, violence, crime, and substance addiction. It has been argued that youth policy is an issue that cuts many areas horizontally in the context of public services. Policy tools applied to young people are classified as providing infrastructure services, creating policy texts, providing financial support, providing health services, and developing sports activities. It is considering the economic, political, and cultural relations that develop due to changing technology and technology instead of a problem and sector-oriented approach, the participation of young people in democratic processes, the provision of rights-based opportunities to young people. The youth policy should consider the disadvantaged/invisible youth, reducing discrimination, and improving intercultural dialogue. It is recommended that public policy and implementation tools for youth that support development and life should be implemented with multi-dimensional and actor participation.

Keywords

Public policy analysis, public policy process, youth policy, policy implementation tools

GİRİŞ

Genç insanlar bütün ülkeler için toplumsal değişimin, ekonomik kalkınmanın, teknolojik yenilikçiliğin gerçekleştirilmesinde en önemli insan kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bir başka ifadeyle bir ulusun geleceği için büyük bir umut kaynağıdır. Bu nedenle gençleri geleceğe hazırlamak bir ülkenin geleceğini korumak ile eş anlama gelmektedir. Dolayısıyla gençlere yönelik eğitimden sağlığa, politikadan ekonomiye, teknolojiden bilime pek çok alanda kamu kaynağı kullanılmakta, kaynak transferi yapılmaktadır.

Gençlik çalışmaları sağlık, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, politika gibi pek çok bilim dalının ortak çalışma konusunu oluşturmaktadır. Alan yazını ve politika metinleri incelendiğinde gençlere yönelik politikaların geliştirilmesi ve uygulanması iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Birinci başlıkta gençlik politikaları sosyal politika uygulamaları bağlamında değerlendirilmektedir. Çünkü sosyal politika uygulamaları sanayileşme ve kentleşme ile ortaya çıkan sosyal, ekonomik ve politik sorunların hafifletilmesinde önemli bir araçtır. Sanayileşme ve kentleşme olgusuyla birlikte gelişen uzun çalışma saatleri, sağlıksız çalışma ve çevre koşulları nedeniyle meslek hastalıkları ve iş kazaları artmış bunun yanı sıra ortaya çıkan yoksulluk, işsizlik, barınma sorunları toplumun bütün kesimini etkilemiştir. Bu sorunların giderilmesinde öncelikle çalışma hayatının düzenlenmesi, sosyal güvenlik uygulamalarının geliştirilmesi ve çalışanların örgütlenme sürecinde çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. Bu alanlarda yapılan düzenlemeler ve gelişmeler belirli bir aşamaya gelse de toplumsal sorunların tamamen ortadan kaldırılması mümkün değildir. Teknolojik, ekolojik, politik, ekonomik, kültürel ve sosyal etkileşimler nedeniyle her geçen gün toplumsal sorunlar çeşitlenmektedir. Bu çeşitlilik eğitim, sağlık, konut, sosyal hizmetler, sosyal yardımlar gibi konulardan oluşmakta aynı zamanda genç, yaşlı, çocuk, göçmen, engelli gibi sosyal grupları doğrudan etkilemektedir. Toplumsal sorunlara yönelik sosyal politika uygulamaları, düzenlemeleri her geçen gün önemini arttırmaktadır (Çadır, 2017, s. 11; Ersöz, 2011, s. 21-22, 2020, s. 12; Güven, 2001, s. 93-150; Özdemir, 2007, s. 46).

İkinci başlıkta ise kamu politikaları ve uygulama araçları bağlamında gençlik politikaları analiz edilmektedir. Kamu politikası merkezi ya da yerel idarelerin faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan belirli bir sektöre ya da belirli bir sosyal gruba yönelik açıkladıkları, uyguladıkları eylem programlarıdır. Bir başka ifadeyle belirli bir toplumsal soruna yönelik çözüm geliştirme amacını taşıyan müdahale süreçlerini ve araçlarını içeren faaliyetler bütünüdür (Knoepfel, Larrue, Varone ve Hill, 2007, s. 24-32).

Genç, gençlik ya da genç nüfus çoğunlukla çocukluktan yetişkinliğe bir geçiş dönemi olarak ifade edilmekte ve toplumsal yapının bir unsuru olarak tanımlanmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, s. 9; United Nations, 2006, s. 2). Araştırmanın kuramsal çerçevesinde gençleri yaş kategorileri üzerinden değerlendiren biyolojik yaklaşım benimsenmemiştir. Bunun yerine gençler; sosyal, ekonomik, kültürel farklılıkları olan, günlük yaşam pratikleri ile ihtiyaçları zamana ve mekana göre değişebilen, homojen ve toptancı bir gençlik anlayışından uzak sosyolojik bir bağlamda incelenmiştir.

Kamu politikası metinlerinde ve alan yazınında gençlerin eğitim, sağlık, işsizlik, yoksulluk, çevre ve sağlık, şiddet, suç ve madde bağımlılığı, boş zaman kullanımı, teknoloji ilişkileri gibi pek çok sosyal, ekonomik, politik ve kültürel başlıklarda sorunları ve talepleri olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla gençlik politikası bu alanlara yönelik sunulan kamu hizmetlerini yatay kesen bir konudur (Baran, 2013; T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015; United Nations, 2006).

Bu anlamda ülkemizde gençlere yönelik politika ve hizmetler Gençlik ve Spor, Milli Eğitim, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Sağlık, Kültür ve Turizm, İşçileri, Dışişleri ve Adalet Bakanlıkları, Ulusal Ajans, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Türkiye İş Kurumu, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu gibi birçok kurum ve kuruluş tarafından sunulmaktadır. Bu nedenle doğrudan gençlere hizmet veren kuruluşlar olduğu gibi dolaylı yoldan bu hizmeti veren merkezi ve yerel düzeyde kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları söz konusudur (Council of European Commission, 2010, s. 3; T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Araştırma kapsamında gençlerin hem sosyal politikanın hem de kamu politikasının ortak çalışma konusunu oluşturduğu kabul edilmektedir. Ancak çalışmanın içeriği ve amacı nedeniyle Türkiye'nin gençlik politikası kamu politikası ve uygulama araçlarının analizi bağlamında ele alınmıştır. Çalışmanın dönemsel aralığı 2000 sonrası uygulanan kamu politikasını içermektedir. Bu anlamda çalışmanın teorik arka planını kamu politikası analizi ve süreç modeli yaklaşımı oluşturmaktadır. Bu yaklaşıma göre Türkiye'deki gençlik politikası üç ana başlık altında incelenmiştir. Birinci başlıkta gençlik politikasında sorun tanımı ve gündeme gelmesi, ikinci başlık altında gençlik politikasının formüle edilmesi ve uygulanması, üçüncü başlıkta ise gençlik politikasının ve uygulama araçlarının değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırmanın problemini oluşturan Türkiye'nin gençlik politikasının incelenmesinde gençliğin tanımı ve kavramı üzerine tartışmalara değinilmiş, gençliğe yönelik uygulanan politika ve uygulama araçlarının niteliği ve içeriği ele alınmış ve uygulama araçlarını belirleyen, etkileyen kurum ve kuruluşlar analiz edilmiştir.

Çalışma kapsamında aşağıda yer verilen sorulara cevap aranmıştır.

- Türkiye'de gençlik kavramı nasıl tanımlanmaktadır?
- Politika metinlerinde gençlik kavramı nasıl ele alınmaktadır?
- Gençlik politikasının öncelikli alanları nelerden oluşmaktadır?
- 2000 sonrası dönemde Türkiye'nin gençliğe yönelik politikaları hangi alanlara yönelmiştir?
- Türkiye'nin gençlik politikasında hangi kurum ve kuruluşlar yer almaktadır?
- Türkiye'nin gençlik politikasında yer alan kurumlar hangi politika uygulama araçlarını kullanabilmektedir?

Çalışmanın metodolojisinde hem yorumsamacı yaklaşımı hem de pozitivist anlayışı bir arada kullanmayı sağlayan eleştirel gerçekçilik yaklaşımı benimsenmiştir (Duygu, 2012, s. 193-204). Bu yaklaşım çerçevesinde tümdengelim ve tümevarım araştırma stratejileri kullanılmış, nitel ve nicel veriler bir arada değerlendirilmiştir (Arslan, 2012, s. 27-50). Araştırmanın metodolojisinde eleştirel gerçekçilik yaklaşımı kamu politika analizine geniş bir bakış açısı sunması nedeniyle tercih edilmiştir. Kamu politika çalışmalarında politika analizi (*analysis of policy*) ya da politika için analizi (*analysis for policy*) kategorilerinden oluşmaktadır. Politika analizi (*analysis of policy*), mevcut politikaların içeriği, hedefleri, aktörleri, uygulama araçları, fayda ve maliyeti, karar verme süreçleri, başarısı gibi başlıkları incelemektedir. Politika için analiz (*analysis for policy*) ise mevcut durumu değerlendirerek yeni politik yaklaşımları geliştirmeyi hedeflemektedir (Hill, 2005, s. 6). Literatürde ve uygulamada bu iki kategori birbirinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün olmasa da çalışmanın içeriği, kapsamı gereğince politika analizine (*analysis of policy*)

ağırlık verilmiştir. Yukarıda ifade edilen sorular politika analizi kategorisi bağlamında düşünülerek oluşturulmuş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

1.BİR KAMU POLİTİKASI OLARAK TÜRKİYE'NİN GENÇLİK POLİTİKASI

Kamu politikası kavramı son yıllarda üzerinde sıkça durulan ancak herkesin üzerinde hem fikir olduğu bir tanım olmayan kavramdır. Bunun nedeni kamu politikası kavramının farklı özelliklerine göre tanımlar geliştirilmesidir (Yıldız ve Sobacı, 2013, s. 13). Bu tartışmalara cevap vermek amacıyla Dye, kamu politikası kavramını analitik olarak basitleştiren ve anlamayı kolaylaştıran bir tanım geliştirmiştir. Dye'e göre kamu politikası iktidarın yap(ma)makta olduğu tercihlerdir (Dye, 2008, s. 15). Knoepfel ve arkadaşlarına göre kamu politikası merkezi ve yerel hükümetlerin belirli bir sektöre ya da belirli bir sosyal soruna yönelik uyguladıkları müdahale süreçleri ve uygulama araçlarından oluşan eylem programları ve faaliyetler bütünüdür (Knoepfel ve diğerleri, 2007, s. 24-32).

Çalışmanın teorik arka planını kamu politikası analizi ve süreç modeli yaklaşımı oluşturmaktadır. Bu yaklaşıma göre Türkiye'deki gençlik politikalarının sorun olarak tanımlanması ve gündeme gelmesi, politikaların formüle edilmesi ve uygulanması, politikaların değerlendirilmesi başlıkları altında üç ana çerçeveden analiz edilmiştir.

1.1. Türkiye'de Gençlik Politikasının Tanımı ve Gündeme Gelmesi

Politika sürecinin ilk aşaması problemin tanımlanmasıdır. Politika yapım sürecinde hem bilimsel hem de pratik olarak sorunun saptanması en sorunlu alandır. Politika yapımcıları ya da politika analistlerince problemin yanlış tanımlanması nedeniyle birçok politikanın başarısızlıkla sonuçlandığı bilinmektedir. MacCrimmon ve Taylor'dan aktaran Potucek (2017) kamu politikasının problemini var olan durum ile istenen durum arasındaki boşluk olarak tanımlamaktadır. Bir başka ifadeyle sosyal sorun, mevcut ile gelecek durum arasındaki farktır. Bu fark aynı zamanda bir sosyal sorun etrafında toplumun belirli bir grubunun ya da tamamının olumsuz etkilenmesi durumudur (Macionis, 2012, s. 3; Potucek, 2017, s. 108).

Kamu politikası bir sosyal sorun ile o sosyal soruna yönelik çözümler arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bir yerde sosyal sorunun olması o soruna yönelik çözümlerin olduğu anlamına gelmese de bir yerde kamu politikasının olması o yerdeki belirli bir sorunu ve o soruna yönelik olası çözümlerin olduğu anlamına gelmektedir. Sosyal sorun ve çözüm arasındaki ilişkiyi Turnbull, kamu politikasının çözüme yönelik küçük küçük ilerlemeleri olarak açıklamaktadır (Turnbull, 2006, s. 6). Potucek ise kamu politikasının sorun ve çözüm arasındaki ilişkiyi iyileştirme fırsatları olarak tanımlamaktadır (Potucek, 2017, s. 111).

Kamu politikası olarak bir sorunun doğru tanımlanabilmesi o soruna yönelik çözüm araçlarının da uygun bir şekilde seçilmesini sağlamaktadır. Çünkü sorunu etrafıca düşünmek, sorgulamak aynı zamanda sorunun çözümlerini de belirlemektedir. Politikanın analizi bir başka ifadeyle sorunları bulma ve yorumlama sürecinden oluşmaktadır (Turnbull, 2006) Ancak Turnbull'ın bu tespitleri kamu politikasının sorunları ve cevapları bulma oyunu olduğu anlamına gelmemelidir. Çünkü kamu politikası aslında sorun ve cevaplar arasındaki nedenselliğin ve ilişkiselliğin kurulma süreci olarak değerlendirilmelidir.

Bu amaçla çalışmanın konusunu oluşturan gençlik kavramının tanımlanması hem kamu politikası bağlamında hem de gençlik politikalarının analiz edilmesinde önemlidir. Çünkü kamu politikası bağlamında bir sosyal sorunu düşünmek o sosyal soruna yönelik kavramsal

çerçeveyi de belirlemekten geçmektedir. Bu anlamda ilk olarak genç, gençlik kavramları açıklanmıştır.

Gençlik kavramı çocukluk ile yetişkinlik dönemleri arasında bir "geçiş" dönemi olarak ifade edilmektedir. Gençlik kavramı modernizm, kentleşme ve sanayileşme olgularının etkisiyle sosyoloji, psikoloji, politika, ekonomi gibi pek çok bilimin inceleme nesnesini oluşturmaktadır (Baş, 2017, s. 257).

Genç kavramı ise sosyolojik, psikolojik ve biyolojik özelliklere vurgu yapılarak farklı açılardan tanımlanabilmektedir. Ayrıca gençlik insan hayatının en dinamik dönemi, kimlik arayışı ve geleceğin inşa süreci olarak kabul edilmektedir (Akn, 2014, s. 10-11). Gençlik üzerine sosyolojik ve psikolojik birçok kuram geliştirilmiştir. Bu kuramları biyolojik, psikolojik, sosyolojik, tarihsel ve kültürler arası kuramlar olarak sınıflandırmak mümkündür. Gençleri bilişsel, cinsel olgunluk ve duyuşsal gelişmişlik açıdan psikolojik kuram, toplumların gençlere olan yaklaşımını ve değerini inceleyen ise tarihsel kuramdır. Gençliği belirli yaş kategorilerine ayıran yaklaşım ise biyolojik yaklaşımdır. Ancak gençlik dönemi biyolojik yaş açıklamalarından ziyade sosyal, ekonomik, kültürel birçok faktörle iç içedir. Bu nedenle gençlik kavramı, tanımı ve politikaları üzerine düşünmek sosyolojik bir bakış açısını ve kuramsal temeli beraberinde getirmektedir. Bu anlamda yapısal işlevsel, yapısal çatışmacı, sembolik etkileşimci ve alt kültür kuramları gençliği sosyolojik bir bakış açısıyla incelemektedir (Baran, 2013, s. 12).

Çalışmanın amacı, kapsamı ve sınırlıkları nedeniyle sosyolojik kuramlara ayrıntılı bir şekilde değinilmemiştir. Bunun yerine politika metinlerinde ve mevzuatta yer alan Türkiye'de gençlik kavramının hangi kuramsal çerçevede ele alındığı analiz edilmiştir.

Türkiye'de gençlik kavramının yer aldığı en üst yasa metni anayasadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 58. Maddesinde "gençlik ve spor" fıkrası altında ve gençliğin korunması bendinde gençlik kavramına yer verilmiştir. Bu maddeye göre;

"Devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır" tanımlamasıyla gençliğe yer verilmiştir (Resmi Gazete, 1982).

Türkiye'nin yönetim sisteminde devletin orta ve uzun vadeli politikasını gösteren bir diğer önemli belge ise kalkınma planlarıdır. 1960 yılından itibaren hazırlanan kalkınma planları toplumsal, ekonomik gelişmenin bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasıdır. Kalkınma planları aynı zamanda uzun dönemli politikaları, stratejileri oluşturmaları bakımından kapsamlı politika metinleridir (Kepenek ve Yentürk, 2010, s. 147). Buna bağlı olarak da planlar, hükümet programları, kamu yatırım programı aracılığıyla da takip edilmektedir. Kamu yatırım programı, kalkınma planları ve yıllık programlarda yer alan amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılmasına karar verilen yatırımların listelendiği bir belge olarak tanımlanmaktadır (Yavuz, 2017, s. 35-37).

Türkiye'de planlı ekonomiye geçiş ile birlikte 1960 yılından itibaren 11 kalkınma planı hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı ve kapsamı bağlamında incelenen dönem olan 2000 yılı ve sonrasıdır. Bu nedenle 2000 yılı sonrasında kabul edilen 8,9,10 ve 11. Kalkınma Planları gençlik

politikası bağlamında incelenmiştir. Bu planlarda genç, gençlik kavramının ele alınışı ve idarenin bu alana yönelik sorun ve çözüm önerileri değerlendirilmiştir.

Sekizinci Kalkınma Planında, 2000 yılı itibariyle genç nüfusun toplum nüfusunun %11,8'i olacağı öngörülmekte, gençlere yönelik hizmetlerde bazı iyileştirmeler yapılsa da bu hizmetlerde yetersizlikler olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca öğrenim dışında olan gençliğin sorunlarının giderilmesinin önemli ve öncelikli olduğu belirtilmektedir. Gençlere yönelik sorunlar bağlamında madde bağımlılığı ve zararlı alışkanlıkların gençler için önemli bir sorun olduğu vurgulanırken bu konularda ulusal-uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve gençlerin bilgilendirilmesine yönelik çalışmaların hızlandırılması ifade edilmektedir. Ayrıca gençlere yönelik eğitim, sağlık, çalışma hayatı, istihdam ve serbest zaman değerlendirme gibi konularda araştırmaların yapılması önerilmektedir. Mahalli idarelerin gençlere yönelik politika geliştirmeleri için gençlik merkezi sayılarının artırılması, bu alanda özel ve kamu sektörünün birlikte çalışması hedeflenmektedir (DPT VIII. Kalkınma Planı, 2000, s. 91-92).

59. Hükümet Programında (2003-2007) gençler ülkenin hem zenginliği hem de dinamizmi, değişim potansiyeli olarak tanımlanmıştır. Hükümet, toplumun gençlere, gençlerinde Türkiye'ye güvenini sağlamayı temel hedefleri olarak belirtmiştir. Özgür düşünceli, kendi başına karar verebilen, sorgulayan, kendi toplumunun ve evrensel doğrulardan haberdar olan yetenekli ve donanımlı gençler yetiştirileceği vurgulanmıştır. Ayrıca gençlerde seçilme yaşının 25'e indirileceği taahhüt edilmiştir (Resmi Gazete, 2003).

Dokuzuncu Kalkınma Planında ise işsizliğin genç nüfus açısından önemli bir sorun olduğu bunun dünyada ve Türkiye'de bütün ülkeler için önemli bir sorun kabul edildiği belirtilmiştir. Türkiye'nin genç nüfusu ve dinamik ekonomisiyle Avrupa Birliği sürecinde önemli avantajlara sahip olduğu vurgulanmıştır. Genç işsizliğin genel işsizliğin iki katından fazla olduğu ve genç işsizliğin önemini (2000 yılında 13,1; 2005 yılında 19,3) koruduğu ayrıca ifade edilmiştir. Toplumsal değişim sürecinde kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi, aile içi iletişimde geleneksel yöntemlerin dışına çıkılmaması ve eğitim sisteminin aşılaman sorunları nedeniyle gençlerin aileden kopma, toplumsal sorunlara duyarsızlaşma, ümitsizlik ve özgüvensizlik gibi sorunları olduğu vurgulanmıştır. Bu sorunlar bağlamında da gençlerde şiddete eğilimin arttığı belirtilmiştir (DPT IX. Kalkınma Planı, 2007, s. 6-80).

60. Hükümet Programında (2007-2011) nitelikli, girişimci, özgüveni yüksek, milli ve manevi değerlerine sahip çıkan bir gençliğin ülkeyi hak ettiği yere taşıyacak vurgulanmıştır. Ayrıca gençler ülkenin en önemli varlığı olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede gençliğin güçlendirilmesine yönelik politikaların hayata geçirileceği belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2007)

62. Hükümet Programında (2014-2015) Türkiye'nin eşsiz bir coğrafyada genç ve dinamik bir nüfusa sahip olduğu iyi yetişmiş, yenilikçi ve girişimci bir genç nüfusun ülkenin teminatı olduğu vurgulanmıştır. Gençlerin sosyal ve ekonomik hayata daha fazla katılımı için donanımlarının artırılması gerektiği belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2014, s. 53)

Bu olumlu değerlendirmelere rağmen Onuncu Kalkınma Planında Türkiye'de genç işsizlik, istihdam piyasasının en temel sorunu olarak değerlendirilmektedir. 2012 yılı itibariyle Türkiye'de genç nüfus toplam nüfusun %16,6'sını oluşturmaktadır. 15-29 yaş grubundaki gençlerin %31,4 eğitimde, yüzde 47,1'i işgücü piyasasında yer alırken, yüzde 28'i ne işgücünde ne de eğitimdedir. Bu planda gençlere yönelik bütüncül bir yaklaşımla hizmetlerin sunulması ve yaygınlaştırılması amacıyla yeni bakanlıklar kurulmuş ve strateji belgeleri hazırlandı

belirtilmiştir. Ayrıca sorun ve çözümler bağlamında çocuk ve gençlerin fırsat eşitliğinin artırılmasına yönelik sağlık sigortasının kapsamı genişletildiği; şartlı eğitim ve sağlık yardımlarının, ücretsiz kitap, okul sütü ve taşınabilir eğitim uygulamaları geliştirildiği; erken çocukluk eğitimi yaygınlaştırıldığı ve okullaşma oranları arttırıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca gençlere yönelik burs, kredi ve barınma imkânlarının iyileştirildiği, gençlik merkezleri ve kampları ile hareketlilik programlarının yaygınlaştırıldığı belirtilmiştir. Dezavantajlı çocuk ve gençlere yönelik ise başta sosyal destek programları (SODES) olmak üzere sosyal destek programları ve projelerin yürütüldüğü vurgulanmıştır (DPT X. Kalkınma Planı, 2013, s. 10-40).

Onuncu Kalkınma Planında (2013) sosyo-ekonomik ve bölgesel eşitsizlikler, yoksulluk, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çocuk evlilikleri, çocuk işçiliği, suça sürüklenme, çocuğa yönelik şiddet ve cinsel istismar, aile yapısındaki çözümler, aidiyet ve dayanışma duygusunun zayıflaması, sigara, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklar, internet bağımlılığı çocuklar ve gençler için önemli risk faktörleri olarak tanımlanmıştır.

Ayrıca Onuncu Kalkınma Planı'nın hazırlık çalışmalarında Gençlik Çalışma Grubu Raporu hazırlanmıştır. Bu rapor, kamu politikasının gençlere yönelik bakış açısını göstermesi bakımından önemlidir. Raporda Türkiye'deki gençleri etkileyen iki önemli gelişme olduğu belirtilmiştir. Bunlardan birinci 2008 ekonomik krizi, ikincisi ise Gençlik ve Spor Bakanlığı'nun kurulmasıdır. Daha önceleri devlet bakanlıkları aracılığıyla gerçekleştirilen eş güdümlü yerini yeni bir bakanlığa bırakmıştır. Gençlerle ilgili bir bakanlığın kurulması sadece gençlere yönelik farklı programların hayata geçmesi anlamında değil, diğer kamu kurumlarının da gençlerle ilgili yaptıkları çalışmaların eşgüdümlü bir biçimde yürütülmesini kolaylaştırması açısından da önemli olacağı vurgulanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015, s. 1).

Çalışma grubu raporunda (2015) gençlerin homojen olmadığı, günlük yaşam pratiklerinin yetişkinlerden farklı olması nedeniyle ihtiyaçlarının da farklı olabileceği, gençlik kavramının zamandan ve mekândan ayrı değerlendirilemeyeceği ifade edilmiştir. Ayrıca, gençleri toptancı yaklaşımlarla olumlu ya da olumsuz değerlendirmenin, analiz etmenin tehlikelerine değinilmiştir. Bunun yerine gençlik kavramının tarihsel koşullarla ilişkisi üzerine tespitler yapılmış ve gençleri sosyolojik bir bakış açısıyla ele almanın önemine vurgu yapılmıştır.

Gençliğin belirli bir yaş aralığına indirgenmeden toplumsal, ekonomik ve siyasi koşullar bağlamında kendilerine özgü farklı ilgileri, gereksinimleri ve koşulları olan heterojen bir kesim olarak ele alınması önerilmiştir. Bu tanım belirtilmiş olsa da gençliğin belirli bir yaş aralığında değerlendirildiği de vurgulanmıştır. Örneğin Birleşmiş Milletler'in çalışmalarında gençlik 15-24, Avrupa Birliği ve AB gençlik temelli programlarında gençliğin 15-29 yaş aralığında olan toplum kategorisini oluşturduğu ifade edilmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015, s. 4).

2011 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulmuştur. Bu bakanlığın gençlik ile olan ilişkisi görev ve amaçları çerçevesinde belirlenmiştir. Buna göre; gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaları tespit etmek, farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmek, ilgili kurumların gençliği ilgilendiren hizmetlerinde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak, gençliğin ihtiyaçları ile gençliğe sunulan hizmet ve imkânlar konusunda inceleme ve araştırmalar yapmak ve öneriler geliştirmek, gençlik alanında bilgilendirme, rehberlik ve danışmanlık yapmak, gençlik çalışma ve projelerine ilişkin usul ve

esasları belirlemek, gençlik çalışma ve projeleri yapmak, bu çalışma ve projeleri desteklemek, bunların uygulama ve sonuçlarını denetlemek şeklinde görev ve amaçlar tayin edilmiştir (Resmi Gazete, 2011a).

On Birinci Kalkınma Planının ise özel politika gerektiren çocuklar, gençler, kadınlar, engelliler, yaşlılar için kapsayıcı bir yaklaşımla hazırlandığı vurgulanarak plan kapsamında gençlerin yaşam becerileri yüksek, özgüven sahibi, insani ve milli değerlere haiz, bilgi toplumunun gerekleriyle donanmış, yetenekleri, eğitimleri ve tercihleri ile sosyal, siyasal ve ekonomik hayata aktif katılan, yaşadığı topluma ve sorunlarına duyarlı olmalarını amaçlayan politikalar öngörülmüştür (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019a, s. 134).

On Birinci Kalkınma Planında (2019b) gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmelerinin sosyal ve ekonomik hayata katılmalarının karar alma mekanizmalarına aktif katılım ile gerçekleşebileceği temel amaç olarak belirlenmiştir.

On Birinci Kalkınma Planı Gençlik Çalışma Grubu Raporu ise gençliği toplumsal yapının bir unsuru olarak tanımlamış gençliğin kronolojik (yaş gruplarına göre), psikolojik (gençliğin duyu ve bilişsel değişimlerine) ve sosyolojik (sosyal yapı içindeki fonksiyonları ve toplumsal değişme sürecine) bağlamda ele alındığını belirtmiştir. Raporda, toplumun yeniden üretilmesinde gençliğin çok önemli bir işlevi olduğu vurgulanmakta, gençliğin toplum için önemine vurgu yapılarak Türkiye'de birçok kurum ve kuruluşta, gençlere ilişkin faaliyet alanı yapma hakkı tanındığı belirtilmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, s. 9).

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 2013 yılında ortaya konulan Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesi'nde gençliği sosyolojik tanım itibariyle ele alındığı ifade edilmektedir. Bu tanımlamada gençliğin içinde bulunulan zamana, toplumların sosyo - ekonomik gelişmelerine, kültür ve göreneklerine göre tanımlanabileceğine vurgu yapılmıştır. Burada Türkiye'nin şartları göz önünde bulundurularak gençlik politikalarında hedef grup olarak 14-29 yaş aralığındaki bireyler kabul edilmiştir (Resmi Gazete, 2013, s. 1).

Çalışma kapsamında yasal düzenlemeler, kalkınma planları, çalışma raporları ve alan yazını incelendiğinde kamu politikasının sorun tanımlanması sürecinde gençliğin toplumsal yapı içerisinde belirli bir yaş grubunu ifade edilmiştir. Bununla birlikte gençliğin eğitim, işsizlik, yoksulluk gibi yapısal sorunları ile depresyon, şiddet gibi bireysel sorunları olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ülke için itici bir güç, önemli bir avantaj sağlayıcı aktör olarak görülen gençler korunması gereken önemli bir sosyal grup olarak tanımlanmıştır (DPT IX. Kalkınma Planı, 2007; DPT VIII. Kalkınma Planı, 2000; Resmi Gazete, 1982).

Gençlerin sosyal, ekonomik ve politik alanlarda eğitim, sağlık, barınma, istihdam, politik katılım gibi pek çok konuda sorunları olduğu politika metinlerinde kabul edilmiştir. Özellikle herhangi bir şekilde eğitim, öğrenim ve çalışma hayatında yer almayan gençler (NEİY) kamu politikasının önemli bir sorunu olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'de 15-24 yaş aralığındaki gençlerin NEİY oranı %39'dır. Bu rakam OECD ülke ortalamasının iki katından fazladır. Türkiye'de 15-24 yaş aralığındaki genç kadınların %53'ü NEİY kategorisinde iken bu yaş aralığındaki erkeklerin %24'ü NEİY kategorisindedir. Türkiye'de NEİY rakamlarında toplumsal cinsiyet farklılıkları da açıkça görülmektedir. Cinsiyet bazlı farklılaşma tüm ülkelerde olmasına rağmen OECD verilerine göre bu farkın en yüksek olduğu ülke de Türkiye'dir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, s. 33-34).

Kamu politikası yapım süreci içerisinde sorun tanımlama aşamasından sonra gündem oluşturma gelmektedir. Belirli bir grubu, topluluğu ya da bütün bir toplumu ilgilendiren bir sorunun yeni bir hale kavuşturulması için kamu otoritesinin çözüm sağlama çabası olarak gündem oluşturma tanımlanabilmektedir (Akdoğan, 2013, s. 211).

Politika metinlerinde gençliğin sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda sorunları pek çok kategoride tanımlanmıştır. Politika metinlerine ek olarak sivil toplum kuruluşları, düşünce kuruluşları ya da araştırma şirketlerince Türkiye'deki gençlerin sorunları üzerine araştırmalar yapılmaktadır. Örneğin 2011 yılında KONDA Türkiye Gençliği Araştırmasını yapmıştır. Bu araştırmada gençlerin hayat tarzı, ilgi alanları, alışkanlıkları üzerine tespitler yapılmıştır (KONDA, 2016, s. 1-28).

Gençlik üzerine yürütülen geniş kapsamlı bir diğer çalışmada SETA tarafından 2012 yılında "Türkiye'nin Gençlik Profili" araştırması yapılmıştır. Türkiye genelinde 10.174 genç ile yürütülen çalışmada gençlerin barınma, eğitim, sosyal güvenlik, spor faaliyetleri, boş zaman kullanımı gibi durumları araştırılmıştır. Çalışmada hem dünyada hem de Türkiye'de gençlik politikalarının sorun odaklı yaklaşıma göre belirlendiği vurgulanmıştır. Bu yaklaşımın son zamanlarda değiştiği ileri sürülmüştür. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nun kurulmasının önemine ve Bakanlığın politikalarına yön verecek verilerin eksikliğine dikkat çekilmiştir. Araştırma, gençleri modern zamanlarda ortaya çıkan toplumsal bir kategori olarak değerlendirmekte, modern ulus devletlerin inşa sürecinde gençlerin devleti ve toplumu inşa eden bir aktör olarak önem kazandığını belirterek gençlere yönelik tarihsel, sosyolojik ve politik bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Çalışmada yurtdışında çıkmayanların oranı %90, boş zaman etkinliği olarak televizyon izleyenler yüzde 56,8 olarak belirtilmiştir. Ayrıca, katılımcıların beşte birinin interneti hiç kullanmadığı, Gençlik ve Spor Bakanlığını duymayan gençlerin oranının %34 olduğu, gençlik merkezlerinden haberdar olmayanların oranının ise %64 olarak tespit edildiği vurgulanmıştır (Gür, Dalmış, Kırmızıdağ, Çelik ve Boz, 2012, s. 1-28).

Habitat Derneği'nin 2016 yılında "Gençlerin İyi Olma Hali" çalışması Türkiye'nin 16 ilinde 1209 genç ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma örneğinde gençlerin %13'ünün ne işte ne öğrenimde olduğu, bu gençlerin %87'sinin aileleriyle birlikte yaşadıkları, %81'inin tiyatro ve konsere gitmediği, kitap satın almayanların oranının %56 olduğu, siyasetle katılımı oranlarının %6'nun altında görüldüğü, Facebook, Whatsapp, Youtube ve Instagram kullanım ve takip etme oranlarının yüksek olduğu açıklanmıştır (Erdoğan, 2016). Emre Erdoğan, Habitat Derneği'nin araştırma sonuçları ile reklamcıların kurguladıkları Türkiye gençliğini karşılaştırarak kurgulanan gençliğe itiraz etmektedir. Herkesin hayatında gençlik dönemini yaşadığını ancak gençlik olgusunun herkeste farklı deneyimlendiğini vurgulamakta ve reklamlarda yer alan gençlerin üniversite öğrencisi, beyaz yakalı, spor, kültür ve sanat faaliyetlerine katılan, tek başına yaşayan bir gençlik profili haliyle gösterildiğini söylemektedir. Ancak gerçek hayatın bu kurgudan çok farklı olduğunu ve araştırmaların bu konuda önemli bir farkındalık yarattığını belirtmektedir (Erdoğan, 2017).

2017 yılında ise Konrad Anenaur Stiftung Derneği tarafından Gençlik Araştırma Raporu yayımlanmıştır. Bu rapor aynı zamanda mevcut gençlik politikalarının da gündeme gelmesinde rol oynamaktadır. Raporun amacı 17-27 yaş aralığında 2.606 kişiyle yapılan görüşmeler sonucunda gençlerin sosyal ve politik tutumlarını eğilimlerini anlamak, değerlendirmek ve analiz etmek olarak belirtilmiştir. Türkiye'de gençlerin %7'sinin sosyal, politik gelişmeleri düzenli olarak takip ettiği, %82'sinin halen anne-babasıyla birlikte yaşadığı, %91'inin akıllı

telefon kullandığı, sivil toplum kuruluşlarına ve siyasi partilere ilgisiz oldukları, %81'inin yabancı dil konuşmadığını belirtmiştir (Kondrad Adenauer Stiftung, 2017, s. 7-8).

Bir diğer alan araştırmasında Türkiye Gençlik Vakfı tarafından (2018) "Gençliğin Aynadaki Hali" adıyla İstanbul merkezli 24 ilçede yürütülmüştür. Bu çalışmada gençlerin kültür-sanat, ekonomi, eğitim, tüketim gibi alanlardaki eğilimlerine yer verilmiştir. Araştırmaya katılan gençlerin yüzde 38,5'i çalışmadığını ve iş aramadığını belirtmiş, yabancı dil bilmeyenlerin oranı yüzde 61,6, sosyal sorumluluk konusunda yüzde 28,9'u fikrim yok, yurt dışında hiç bulunmayanların oranı yüzde 84, her hangi bir sanat dalıyla uğraşmayanların oranı 82,5, sosyal medya kullanım oranı %98,8 ve sosyal alan tercihlerinin yüzde 35'i AVM'ler olarak tespit edilmiştir (TÜGVA, 2018, s. 34-46).

Serhat Kalkınma Ajansı tarafından 2018 yılında yürütülen gençlik araştırması bölgesel ölçekte Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerinde yürütülen önemli bir çalışmadır. Çalışmada gençler "lise öğrencileri", "okumayan gençler" ve "üniversite öğrencileri" olarak gruplanarak incelenmiştir. Bölge gençlerinin demografik özellikleri, sanatsal ve kültürel etkinliklere katılımı, sosyal medya kullanımı, yaşam memnuniyeti, gelecek beklentisi, aile yapısı ve ilişkileri gibi konular değerlendirilmiştir. Araştırmada Anayasa'daki düzenlemeye referans verilerek devletin gençlere sorumluluk yüklediği, gençlerin yararlanılacak bir kaynak olarak görüldüğü, gençlerin korunmasının ön planda olduğu belirtilmiştir. Türkiye tarihinde ilk defa "Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesi'nin somut bir çerçevede hazırlanarak yürürlüğe girdiği vurgulanmıştır. Araştırmada gençlere yönelik politika geliştiren kurumlara ve çalışmalarına yer verilmekte, demografik özellikleri başta olmak üzere küresel, ulusal ve bölgesel karşılaştırmalara değinilmektedir. Araştırmanın kapsamı ve yöntemi nedeniyle bölgesel ölçekte yürütülen geniş kapsamlı önemli belge niteliğindedir. Çalışmada okumayan gençlerin yüzde 38'inin çalışmadığı, çalışanların da sanayi, market ve mağaza gibi düşük ücretli işlerde çalıştığı, gençlerin boş vakitlerini internet kafe ve kahvehanede geçirdiği, gençlerde okula istekli gelme oranının yüzde 54 olduğu, kız öğrencilerin okula karşı daha istekli olduğu, bölgedeki şehirlerde yeterli sosyal alt yapının olmadığı, spor faaliyet alanlarının yetersizliği, gençlerin yüzde 15'inin şiddete maruz kaldığı, gençlerin yüzde %84'ünün her gün internete girdiği, siyasetle ilgilenmeme oranının yüzde 58, araştırmaya katılan gençlerin %81'inin polise, %76'sının Silahlı Kuvvetlere güven duyduğu, yüzde 79'unun müslüman kimliği ile kendisini tanımladığı şeklinde bulgulara ulaşılmıştır. Özetle, Serhat Kalkınma Ajansı'nın araştırması, bölgesel ölçekte tespitlere yer vermesi, küresel, ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte karşılaştırmaları sunması nedeniyle kamu politikası ve uygulamalarına yön verecek model bir araştırma olarak değerlendirilmektedir (T.C. Serhat Kalkınma Ajansı, 2018).

Politika metinleri, sivil toplum kuruluşları, araştırma şirketlerinin dışında siyasi partilerde gençlere yönelik sorun tanımlamaları yapmakta ve gündem oluşturmaktadır. 2011 yılında Cumhuriyet Halk Partisi CHP Bilim, Yönetim ve Kültür Platform tarafından gençlik kitapçığı yayınlanmıştır. Buna göre gençlerin zihniyet, eğitim ve iş sorunlarının ortak sorunları olduğu, bu sorunlarında eşitsizlik ve sosyal dışlanma, belirsizlik ve güvensizlik ile özerklik kaybı gibi sorunlara neden olduğu belirtilmiştir. Yine gençlerin ülke için önemli bir değer olduğu vurgulanmıştır. Gençlere yönelik kapsamlı bir politika ve kurumsal yapının geliştirilmediği, kalkınma planlarında genel ifadelerle yer verildiği vurgulanmıştır (Cumhuriyet Halk Partisi, 2011, s. 1-8).

2023 yılı AK Parti Gençlik Şurasında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, genç nüfusun Türkiye için ne kadar önemli olduğu ancak her alanda ve ekonomide güçlü olmanın yolunun etkili ve güçlü gençlere sahip olmaktan geçtiğini vurgulamaktadır. Gençlerin istihdam seviyesini en üst noktalara çıkarmayı, gençlerin girişimci olmalarını, dil öğrenmelerini, finansal-okuryazarlığı öğrenmelerini, yönetsilen bir gençlik değil yöneten bir gençlik hayalini kurduğunu belirtmektedir. Hepsinden önemlisi ise gençlerin milli ve manevi duygulara sahip bir temelle yetişmelerinin altı çizilmektedir (Ak Parti, 2017).

Türkiye'de gençler ve gençlik politikalarının gündeme gelmesinde düzenli ve sistematik olarak araştırmalar ve incelemeler önemli rol oynamaktadır. Bu konuda en geniş ve resmi anlamda Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) araştırmaları kamuoyuyla paylaşılmaktadır. TUİK'e göre 2019 yılı itibariyle Türkiye'nin genç nüfusu genel nüfusun %15,6'sını oluşturmaktadır. Avrupa Birliği üye ülkeler arasında genç nüfus oranı en fazla olan ülke Türkiye'dir. Gençlerde işsizlik oranının %25,4, olduğu ve istihdamdaki gençlerin %54'ünün hizmet sektöründe çalıştığı belirtilmiştir. Gençlerin %56,7'sinin mutlu olduğu, mutluluk kaynaklarının ilk sırasında sağlık durumları olduğu belirtilmiştir. Gençlerin %57'sinin elde ettikleri kazançtan memnun olmadıkları tespit edilmiştir (TUİK, 2020).

Habitat Derneği tarafından "Gençlerin İyi Olma Hali" üçüncü araştırma raporunda gençlerin iş bulabilmenin en önemli sorun olduğu, yaşamdan memnuniyet düzeyinin iş bulabilme ile bağlantılı olduğu belirtilmiştir. Yeni mezun olan ve iş arayan gençlerin sayısında artış olduğu ve yeni mezunlara iş yaratılmadığı tespit edilmiştir. Koronavirüs salgını ile işini kaybeden gençlerin oranının %26 olduğu, eğitim sorunlarıyla yüzde 55'inin karşılaştığı, gençlerin yüzde 31'inin borçlandığı, gelirlerinin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Z kuşağı tanımlamasından hareketle, bu gençlerin küresel ısınma, cinsiyet eşitliği sorunlarına daha duyarlı oldukları ayrıca yerel ve küresel sorunlara siyaset üstü bir pencereden bakışı tercih ettikleri söylenmiştir. Özetle 2017 yılından beri düzenli olarak yapılan bu araştırmada gençlerin yaşamdan memnun olma halinde düşme olduğu, iş arayanların sayısında yüzde 11'lik bir artış, girişimcilik eğilimlerinde yüzde 12'lik azalma, başka bir ülkeye yerleşme isteklerinde yüzde 6'lık bir artış olduğu vurgulanmıştır (Habitat Derneği, 2021).

Birinci başlıkta Türkiye'nin gençlik politikası konusunu oluşturan genç, gençlik kavramları politika metinleri çerçevesinde incelenmiştir. Gençliğin çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında bir geçiş dönemi olarak tanımlandığı görülmüş ve genç kavramının da sosyolojik, psikolojik ve biyolojik özelliklere vurgu yapılarak açıklandığı belirtilmiştir. Ayrıca gençlik kavramına anayasada yer verilmiştir. Gençlik ve spor başlığı altında yer alan Anayasa'nın 58. Maddesinde gençlerin devletin ve milletin bütünlüğüne yönelik karşı görüşlerden ve zararlı madde ve alışkanlıklardan korunması gerektiği vurgulanmıştır. Çalışma kapsamında incelenen kalkınma planları, çalışma grubu raporları, politika metinleri, araştırmalar, siyasi partilerin politika belgeleri, yürütmenin yıllık programlarında gençlerin devlet ve milletin geleceği için çok önemli olduğu, ülkenin geleceğinin teminatı olarak görüldüğü ifade edilmiştir. Aynı zamanda bu metinlerde gençlerin eğitim, sağlık, işsizlik, katılım, boş zamanların kullanımı gibi sorunlarına yer verilmiştir. Acar (2008) bu durumu Türkiye'de politika metinlerde iki ana eksen olarak tanımlamıştır. Birinci eksende gençlerin korunması, gözetilmesi gereken bir grup oldukları ikinci eksende ise gençlerin sorunlarının çözümüne odaklanıldığını vurgulamıştır.

Lüküslü ise Türkiye'de gençliğin iki farklı bakış açısına göre tanımlandığını vurgulamıştır. Gençliğe olması gereken, ideal bir gençlik tanımı üzerinden yaklaşıldığını belirtmiştir. Bu

tanımlamayı da “gençlik miti” olarak açıklamaktadır. İkinci bakış açısı ise 1980 sonrası döneme tekabül eden ve bu zaman diliminde yetişen kuşaklara yönelik eleştirilerdir. Bu dönemin çocukları ve gençlerine “12 Eylül çocukları, işe yaramaz, vurdumduymaz, televole kuşağı, apolitik gençlik” şeklinde tanımlamalar geliştirildiğini ifade etmektedir (Lüküslü, 2008 287-288). Emre Erdoğan ise gençleri ve gençlerin siyasal katılımına yönelik çalışmalara eleştirel yaklaştığı makalesinde gençlerin “suskun kitle” ya da “gençlik miti” olarak uzlaşmış tanımlamalar geliştirilmesini eleştirmektedir (Erdoğan, 2020).

Özetle bu başlık altında kamu politikası bağlamında gençlik politikasının nasıl sorunsallaştırıldığı, gençlerin sorunlarının neler olduğu belirtilmiştir. Ayrıca politika metinleri, araştırma şirketleri, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları tarafından gençlerin sorunları ve taleplerinin gündeme getirildiği değerlendirilmiştir. Bir sonraki başlıkta ise gençlik politikasına yönelik politikaların formüle edilmesi ve uygulanması incelenmiştir.

1.2. Türkiye’de Gençlik Politikasının Formüle Edilmesi ve Uygulanması

Politika formülasyonu ya da politika oluşturulma süreci, ön karar aşaması olarak da ifade edilmektedir. Sorunun çözümüne yönelik politikaların hazırlanması ya da alternatiflerin belirlenmesi olan bu aşama, nihai politika kararları öncesinde çözüme yönelik kararların sentezlenmesini içermektedir. Politika formülasyonu bir dizi soruya cevap arama süreci olarak da kabul edilmektedir. Bu sorular; sorun ve çözümün ne olduğu, kamu politikasının amaçlarının ve önceliklerinin nelerden oluştuğu, hedef ve önceliklere ulaşabilmek için hangi tercihlerin yer saldığı, bu tercihlerin her birinin fayda ve maliyetlerinin neler olduğu, politika ve çözüm ilişkisini sağlayacak kamu politikası araçlarının neler olduğu şeklinde sıralanabilmektedir. Dolayısıyla, problemin belirlenmesi, belirlenen bir sosyal sorunun gündeme gelmesi ve politika sürecine katılanlarca değerlendirilmesi politika formülasyonu olarak ifade edilmektedir (Sidney, 2007, s. 79; Yıldız ve Sobacı, 2013, s. 24).

Politika formülasyonu aşamasında, problem tanımlanma ve gündem oluşturma süreçlerine nazaran katılım daha az gerçekleşmektedir. Bu süreci hükümet bürokrasisi, çıkar grubu ofisleri ve yasama süreçlerindeki komisyon toplantıları ya da düşünce kuruluşları belirlemektedir. Çoğu zaman bu alan uzmanların alanı olarak da karşımıza çıkmaktadır (Dye, 2008). Politikaların uygulanma aşaması, kamu politikasının belirlediği bir sorunun ortaya çıkışı, problemin çözümüne yönelik formüle edilmesi ve kanunlaştırılma aşamasından sonraki süreci kapsamaktadır (Kaptı ve Alaç, 2013, s. 229). Çoğu politika uygulama aşamasında şekillenmektedir. Politikaların uygulanması belirli bir zamanda ve mekanda yer alan uygulayıcıların eylemlerine göre somutlaşmaktadır. Uygulama sürecinde politika uygulayıcılarının tarzları, hareketleri, davranışları, kullandıkları araçları sorun, hedef ve çözüm arasındaki uyumu ya da uyumsuzluğu da beraberinde getirmektedir (Gültekin, 2014, s. 46; Kaptı ve Alaç, 2013, s. 230).

Çalışma kapsamında Türkiye’de gençlik politikalarının formüle edilmesi ve uygulanması aşamasında T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (Ulusal Ajans), Türkiye İş Kurumu, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu ve Kalkınma Bakanlığı gibi kurumlara önemli görevler verilmiş ve bu kurumlar gençlik politikalarının uygulayıcıları olarak değerlendirilmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Gençlik politikalarının geliştirilme zemini, gençlere yönelik hangi politikaların öncelikli alanlar olarak belirleneceği ile doğrudan bağlantılıdır. Bu anlamda sağlıklı bir politika formülasyonu

yapılabilmesi için bir sosyal grubun ihtiyaçlarına yönelik kamu hizmetlerini geliştirmenin temel koşullarından birisi kanıt temelli bilginin toplanması ve verilerin bilimsel yollar ile incelenmesidir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015).

Onuncu Kalkınma Planında ve Çalışma Grubu Raporlarında (2015) gençlik politikasının hazırlanmasına yönelik belirli bir yaklaşım önerilmiştir. Buna göre; gençlere yönelik ihtiyaç odaklı ve hak temelli desteklerin sunulması önerilmektedir. Gençlere yönelik sunulacak, tasarlanacak kamu hizmetlerinin belirlenmesi, planlanması ve sunulması süreçlerinde gençlerin doğrudan katılımının sağlanması gerekmektedir. Bu süreç yürütülürken toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat edilmeli, gençlik politikalarının ikinci bir önemde değil ana politik unsur olarak tasarlanmalıdır. Bütün bu formülasyon yapılırken gençlerin farklı toplumsal, sosyal ve ekonomik geçmişe sahip olmadığı unutulmamalıdır. Gençler arasında yoksulluk, fiziksel ve zihinsel engellilik, kronik hastalık sahibi olmak, sokakta yaşamak, kayıt dışı çalışmak, madde bağımlısı olmak, suça karışmak, göç halinde yaşamak, değer, inanç, kültür veya etnik kökene dayalı farklılıklara dayalı ayrımcılığa maruz kalmak, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü koruması altında bulunmak, aile içi ve toplumsal şiddete maruz kalmak, -cinsel istismar da dâhil- istismara maruz kalmak, eğitim hakkından mahrum kalmak, siber bağımlılık, erken evlenmek, bekâr anne olmak, genç ebeveyn olmak, zorla evlendirilmek, ev genci olmak, kırsal alanda yaşayan genç olmak, dijital okuryazarlığı olmayan genç olmak, uluslararası ve ulusal hareketlilik imkânlarına erişememek, dil engeli sebebiyle küresel entegrasyondan yoksun kalmak gibi farklılıklar, hem gençlerin içinde bu kesimlerin başlarına gelenleri ağırlaştırmakta, hem de gençlere yönelik tasarlanan ve uygulanan kamu hizmetlerinden bu kesimlerin daha az yararlanmasına yol açmaktadır. Erişim sorununa ek olarak mevcut hizmetlerin bu kesimlerin ihtiyaçlarına göre verilmesiyle ilgili bir arz sorunu da mevcuttur. Bu çerçevede gençlere yönelik tasarlanan tüm politikaların içinde farklı gençlerin hem ilgili hizmete erişimi hem de hizmetten yararlanması için tasarlanmış bir yaklaşıma ihtiyaç vardır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015, s. 34-38).

Onuncu Kalkınma Planı Çalışma Grubu raporunda gençlik politikasının, kamu politikası bağlamında birçok kamu hizmetini yatay kesen bir konu olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle doğrudan gençlere hizmet veren kuruluşlar olduğu gibi dolaylı yoldan bu hizmeti veren kurum/kuruluşlarında olduğu belirtilmektedir. Dolaylı yoldan bu hizmetleri gerçekleştiren kurumlar arasında Adalet ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı gibi kurumları/kuruluşları da saymak mümkündür. Ayrıca Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Toplum Gönüllüleri Vakfı, gibi sivil toplum kuruluşlarına da yer verilmiştir (Council of European Commission, 2010; T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015, s. 27).

Türkiye'deki gençlik politikası kamu hizmetleri ve gençliğin sosyolojik özellikleri bağlamında incelendiğinde gençlik politikasının çok boyutlu ve çok aktörlü politika uygulama araçlarına sahip olduğu söylenebilmektedir. Gençlik politikasının geçmişten gelen çok boyutlu ve aktörlü yapısı aynı zamanda Türkiye'de gençlik politikalarını sistematik bir şekilde inceleyen kurumsal yapıların olmadığına da bir göstergesidir. Bu sav, Türkiye'nin merkez teşkilatındaki idari yapılanmasına bakılarak analiz edilmiştir.

Türkiye'de ilk defa 1969 yılında spor işlerini bakanlık düzeyinde ele almak amacıyla gençlik ve spor bakanlığı kurulmuştur. Spor işleri kavramı içerisinde yer alan Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın tarihi son 50 yıllık bir döneme sahiptir. 1969 ile 1983 yılları arasında Gençlik ve

Spor Bakanlığı 8 farklı hükümet ve bir de askeri darbe döneminde faaliyetlerini yürütmüştür. 1983 sonrası dönemde Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı adı ile yeniden düzenlenen bakanlık 1989 yılına kadar bu isimle faaliyetlerini yürütmüştür. 1989 yılından 2011 yılına kadar ise devlet bakanlığı kavramı içerisinde gençlik ve spordan sorumlu bakanlık altında politikaları oluşturulmuştur (Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2020; Wikipedia, 2020).

Türkiye'nin gençlik politikalarının belirlenmesini, uygulanmasını sağlayacak ve merkezi teşkilat yapısının parçalı yapısı, Türkiye'nin gençlik sorunları karşısında sorun odaklı ve sektörel temele dayalı yaklaşımların benimsenmesine neden olmuş ve bu alanda kapsamlı bir gençlik politikasının oluşturulmasında kurumsal bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur (UNDP, 2008, s. 4).

1986 yılında 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu ile Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın tüzel kişiliğe sahip taşrada özel bütçeli Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerinin kurulması yoluna gidilmiştir (Resmi Gazete, 1986). Gençlik politikalarının belirlenmesi ve oluşturulmasında merkezi teşkilatın bu yapılanması daha çok spor ve spor faaliyetlerine yönelik politikaların esas uygulayıcısı rolüne sahip olmuştur.

2010 yılında Avrupa Birliği Komisyonunca hazırlanan Türkiye Gençlik Politika Özeti raporunda Türkiye'nin kamu politikası uygulayıcılarınınca ulusal düzeyde gençlik kurumlarının plan, program ve uygulamalarını yürütmek amacıyla çalışmaların devam ettirildiği ve bu gelişmelerin Avrupa Gençlik Politikasının Öncelikleri ile bağlantılı olduğu vurgulanmıştır (Council of European Commission, 2010, s. 12).

61. Hükümet Programında (2011-2014) yeni ve icracı bir yapı ile etkin bir şekilde kamu hizmeti sunulması amacıyla Başbakanlığa bağlı kuruluşların sayısı azaltılmış, devlet bakanlıkları kaldırılmış ve bazı bakanlıklar yeniden yapılandırılmıştır (Resmi Gazete, 2011b, s. 9).

Bu düzenleme ile gençlik politikalarının belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik açığı ortadan kaldırmak amacıyla gençlik ve spora yönelik hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulabilmesi amacıyla 2011 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulması yoluna gidilmiştir (Resmi Gazete, 2011c). Bu bakanlığın çatısı altında Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü ikiye ayrılmıştır. İlk defa gençlik ve spor kavramları idari teşkilat şeması içerisinde ayrılmış ve kendilerine ait idari teşkilata sahip olmuştur. Gençlik Hizmetleri Müdürlüğü çatısı altında gençlik çalışmaları, gençlik kampları, gençlik merkezleri ve gençlik organizasyonları adıyla daire başkanlıkları oluşturulmuştur (Resmi Gazete, 2011a).

Kamu Harcamaları İzleme Platformu tarafından gençlerin güçlendirilmesine yönelik kamu harcamaları yayınlanmıştır. Buna göre, 2013 yılında gençlere yönelik eğitim harcamaları %1,54 olurken (ortaöğretim ve üniversite / GSYH), gençlerin güçlendirilmesine yönelik toplam harcama ise 0,49 olarak gerçekleşmiştir. Gençlere yönelik en fazla harcama YURTKUR, İŞKUR, Spor Genel Müdürlüğü, Ulusal Ajans kurumlarınınca gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında 5.114 milyon TL bütçeden gençliğe yönelik harcama yapılırken 2013 yılı itibarıyla 7.693 Milyon TL harcanmıştır. 3 yılda %60'ın üzerinde bir kaynak artışı sağlanmıştır. Eğitimde olan gençlerin desteklenmesine yönelik en büyük uygulama ise YURTKUR harcamalarıyla gerçekleşmektedir. Buna göre geri ödemesiz burs oranı sadece %22 ile sınırlıyken %41'i öğrenim kredisidir. Aylık burs miktarı 2003 yılından bu yana enflasyon oranından biraz fazla arttırılsa da halen düşük olarak kabul edilmektedir. İŞKUR'un Aktif İşgücü Politikalarından yararlanan 15-24 yaş arası

genç sayısı 95,286 iken 2013 yılında 15-24 yaş aralığında işsiz genç sayısı 700 bin düzeyindedir (Council of European Commission, 2010, s. 11; Kamu Harcamaları İzleme Platformu, 2013).

61. Hükümet Programında (2011-2014) üniversitelerin bütçelerinin 2002 yılı seviyesinde göre 2011'de 5 kat arttırıldığı, gençliğin barınma, beslenme, burs ve kredi ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli aşamaların kaydedildiği vurgulanmıştır (Resmi Gazete, 2011b, s. 15-30). 62. Hükümet Programında (2014-2015) ise Türkiye'nin gençlik ve spor yatırım bütçesinin 15 kat, Kredi ve Yurtlar Kurumunun bütçesinin 11 kat arttırıldığı belirtilmiştir. Aynı zamanda seçilme yaşının da 25'e düşürülmesiyle gençlerin önünün açıldığı ve ileri dönemlerde seçilme yaşının 18'e düşürüleceği vurgulanmıştır (Resmi Gazete, 2014, s. 78).

Bakanlık bünyesinde Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü ve Eğitim Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü olmak üzere üç yeni genel müdürlük bulunmaktadır. Bunlara ek olarak altı daire başkanlığı, bir özel kalem müdürlüğü ve iki de müşavirlik bulunmaktadır. Kamu idaresinin bu şekilde yapılanması ile ulusal gençlik politika belgesi ilk defa hayata geçirilmiştir. 2013 yılında hayata geçirilen bu belge Türkiye'nin ulusal gençlik politikasının ana çerçevesini belirlemektedir. Bu belgede eğitimden istihdama, girişimciliğe katılıma, çevreden kültüre kadar 13 temaya öncelik verilmiştir (Youthpolicy, 2020). Bakanlığın kurulması hem doğrudan gençlerle ilgili hizmetlerin yürütülmesi hem de gençlikle ilgili diğer politika alanlarının devlet içinde kolaylaştırıcılığının hayata geçirilmesi anlamında çok olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede 2012 yılı içinde gençlik kampları gençlerin ücretsiz yaz kamplarından yararlanmasını, Gençlik Projeleri Destek Programı gençlik STK'larının proje bazlı desteklenmesini, Seyyah Projesi gençlerin farklı bir şehri gezerek görmelerini, Gençlik Treni gençlerin öğrenme temelli hareketliliğini ve Liderlik Gençlik Kampları da gençlerin tarih, edebiyat, sanat, uluslararası ilişkiler, sinema, hukuk, matematik, felsefe konularında tematik kamplara katılmalarını sağlamıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015, s. 28). Gençlik Projeleri Destek Programı kapsamında 2 yıllık süre içerisinde doğa, çevre, katılım, tarih, kültür, sosyal sorumluluk, girişimcilik vb. pek çok alanda 1112 adet gençlik projesi hayata geçirilmiştir (T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2016).

2000 sonrası Türkiye'de gençlere yönelik politika uygulamalarını incelediğimizde gençlere yönelik hizmetlerin bütüncül bir yaklaşımla sunulması ve yaygınlaştırılması amacıyla 2011 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulması ve bir politika belgesinin oluşturulması önemli bir gelişmedir. Ayrıca bu dönemde gençlerin karar alma mekanizmalarına katılımında seçilme yaşı 25 yaşından 18'e düşürülmüştür. Gençlerin eğitiminde önemli bir yeri olan yükseköğretim sayısı arttırılmış, 2002 yılında 450 bin öğrenci kredi alırken bu sayı 2018 yılı itibariyle 401 bini burslu olmak üzere 1 milyon 590 bine ulaşmıştır. 2002 yılında 45 TL olan burs miktarı 2018 yılında 470 TL'ye beslenme yardımı ise 330 TL'ye çıkarılmıştır. Gençlerin öğrenim sürecinde ihtiyaç duydukları yurt kapasitesi arttırılmış 779 yatak kapasitesi 629 bine yükseltilmiştir. Gençlik derneklerinin sayısı 2002'de 125 iken 2017 yılı itibariyle 670'e, gençlik merkezleri 81 ilde 313'e yükseltilmiştir. Gençlere yönelik meslek kursları İŞKUR aracılığıyla düzenlenmiş 2,3 milyon kişi bu eğitimlerden faydalanmıştır. Yeni iş kuranlara SSK primlerinin devlet tarafından karşılanması, girişimcilik desteğinin verilmesi başta olmak üzere teşvik ve destek imkanları sunulmuştur. KOSGEB tarafından genç girişimci desteği programı ile 50 Bin TL hibe ve 100 Bin TL kredi imkanı sunulmuştur. 18 yaş altı bütün gençler devlet sağlık güvence sisteminden faydalanması sağlanmış ve yine gençleri kötü alışkanlıklardan korumak amacıyla uyuşturucu ve bağımlılıkla mücadele programları hazırlanmıştır. Gençlik ve sporun iç içe olması nedeniyle

spor altyapısının geliştirilmesi için gerekli mali, teknik ve fiziki kapasiteler arttırılmıştır. Bu anlamda spor alanlarında faaliyet gösteren kulüp sayısı 14 Bine ve lisanslı sporcu sayısı ise 8,4 milyona yükseltilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 84-88).

2020 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında gençlerin sosyal hayata aktif katılımlarını arttırmak, gençler arasında sosyal sorumluluk ve gönüllülük bilinci kültürünü geliştirmek amacıyla gençlik merkezleri ve kampları hizmetlerinin sunulduğu, hareketlilik programlarının, sosyo – kültürel faaliyetlerin yürütüldüğü belirtilmiştir. 2019 yılı itibarıyla Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı 311 gençlik merkezinin üye sayısının 2 milyonu geçtiği ifade edilmiştir. Bu merkezlerin fiziki altyapı ve sosyal faaliyet açısından engelli gençler için erişilebilir hale getirileceği vurgulanmıştır. Programda gençliğe yönelik politika ve tedbirlerde belirlenmiştir. Buna göre, gençlik merkezlerinin sayıca arttırılacağı, boş zaman etkinliklerinin destekleneceği, Türkiye Ulusal Gençlik Konseyi'nin aktif hale getirileceği, hareketlilik ve gönüllülük programlarının kapsamının genişletileceği, NEİY'deki gençler için aile, birey ve toplum odaklı çalışmaların yapılacağı belirtilmiştir. Bu programda gençlik politikalarına yönelik iki ana göstergede takip edilmektedir. Bu göstergelerdeki hedeflere ulaşılması amaçlanmaktadır. Bu amaçla gençlerin işgücüne katılımını %36,4'e ve gençlik merkezleri sayılarının da 330'a arttırılması planlanmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2020a, s. 297-301).

2021 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında madde bağımlılığı, teknolojinin sorunlu kullanımı, işsizlik, gelecek kaygısı gibi gençler için önemli risk faktörlerine yönelik program, politika ve hizmetler sürdürüleceği ifade edilmiştir. Bu programda gençlik politikalarının da iki ana göstergesi belirlenmiştir. Bu göstergelerde gençlerin işgücüne katılımını %33,2'e ve gençlik merkezleri sayılarının 360'a arttırılması hedeflenmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2020b, s. 301-315). Gençlik merkezi sayısında istikrarlı bir artış planlanırken, gençlerin işgücüne katılımında 2020 yılındaki planlamanın da altında bir hedef koyulduğu görülmüştür. Bu durumun nedenini Covid-19 pandemisinin ekonomiye ve çalışma hayatına etkisi oluşturduğu tahmin edilmektedir (United Nations, 2020).

2020 ve 2021 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında Ekim 2019 itibarıyla geçici koruma altında yaklaşık 830 bin genç (15-24 yaş), Ekim 2020 itibarıyla ise ülkemizde geçici koruma altında, 15-24 yaş arası yaklaşık 760 bin gencin olduğu belirtilmiş bu gençlerin ekonomik ve sosyal hayat katılımlarını sağlamak üzere dil, eğitim, sağlık, istihdam ve uyum gibi alanlarda özel politika ve uygulamaların geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi yönünde faaliyetlerin yürütüleceği belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019c, 2020b)

Özetle bu başlık altında Türkiye'de 2000 sonrası gençlik politikalarının formüle edilmesi ve uygulama araçlarının neler olduğu değerlendirilmiştir. Gençlik politikaları bağlamında kamu politikası uygulayıcıları tarafından kurumsal düzenlemelerin hayata geçirildiği, politik, ekonomik ve sosyal alanlarda yasal düzenlemelerin yapıldığı, bütçeden altyapı başta olmak üzere sağlık, eğitim, ekonomik ve spor alanlarına kaynak transferi yapıldığı görülmüştür. Bir sonraki başlık altında politika uygulama araçları kamu politikasının değerlendirme aşamasına göre incelenmiştir.

2. TÜRKİYE'NİN GENÇLİK POLİTİKASI VE UYGULAMA ARAÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamu politikasının değerlendirilmesi hem teknik hem de kurumsal olarak zor bir uygulamadır. Teknik olarak değerlendiriciyi bir dizi tuzak beklemektedir. Bu tuzaklar sosyal sorun, çözüm ve politika araçları arasındaki nedensellik ilişkisinin kurulma süreciyle doğrudan bağlantılıdır (Conseil d'analyse economique, 2013, s. 1-6). Buna rağmen insanoğlu yaşamın her anında değerlendirme faaliyetini sürdürmektedir. Günlük hayatta alınan en basit kararda ya da yapılan bir tercihte bile değerlendirme eylemi sürekli yapılmaktadır. Verimli ve etkili bir kamu politikası analizi bir sosyal soruna yönelik hangi çözümün, kim tarafından, hangi koşullarda ve ne kadar maliyetle gerçekleştirildiğinin değerlendirebilmesidir. Bir başka ifadeyle bu sorulara verilen yanıtlar kamu politikasının değerlendirme sürecini oluşturmaktadır (Deborah, 2013, s. 81). Ayrıca kamu politikasının değerlendirilme süreci bir politikanın uygulanmasından sonra meydana gelen bir şey değildir. Aksine değerlendirme süreci sosyal sorunun tespiti ile başlayan ve kamu politikası uygulama sürecinin her aşamasında yer alan bir faaliyettir (James, 2013, s. 111). En nihayetinde değerlendirme süreci belirli bir soruna yönelik kabul edilen plan, program, uygulanan araçlar, alınan önlemler ve idarenin performansı olarak da tanımlanabilmektedir.

Çalışma kapsamında Türkiye'nin gençlik politikası kamu politikasının değerlendirilme süreci bağlamında incelenmiştir. Bu anlamda Türkiye'nin gençlik politikasının değerlendirilmesi amacıyla politika metinlerinde, yasal düzenlemelerde ve literatürde gençlik kavramının nasıl ele alındığı, hangi sorunlar çerçevesinde incelendiği ve kamuoyunda nasıl gündeme geldiği araştırılmıştır. Ardından gençlik politikası çerçevesinde belirlenen sorunlara yönelik hangi politika uygulama araçlarının tercih edildiği incelenmiştir.

Çalışmada Türkiye'nin gençlik politikasının önemli bir ön kabule dayandığı ileri sürülmektedir. Bu ön kabulde Türkiye'nin büyüyen ekonomisi, güçlü demokrasisi ve uluslararası alanda etkinliği için genç nüfusunun önemli bir avantaj sağladığı, gençlerin ekonomik ve sosyal alanların tümüne katılmasının ülkenin kalkınması ve gelişimi için önemli bir itici güç olduğu belirtilmektedir. Bu ön kabulün tarihselliği Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesinde de belirtilmektedir. 1927 yılında TBMM'de okunan "Gençliğe Hitabe", Türkiye'de gençliğin ulus, gelecek ve devlet arasındaki ilişkisini özetlemektedir (Ak Parti, 2017; Cumhuriyet Halk Partisi, 2011; DPT X. Kalkınma Planı, 2013; Mustafa Kemal Atatürk, 1927; Resmi Gazete, 2013; T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Gençlere yönelik bu algı gençleri devlet ve toplum için önemli bir işleve sahip sosyal grup olarak tanımlamayı beraberinde getirmektedir. Bu açıdan ulusal gençlik politikaları sadece gençleri değil aileyi, kurumları ve toplumun tüm fertlerini ilgilendiren, bugünü ve geleceği etkileyen önemli bir toplumsal değişken olarak değerlendirilmektedir. Gençlik ulusun ve ülkenin teminatı olarak görülmektedir (Resmi Gazete, 2013, 2014; T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, s. 1).

Toplumun yeniden üretilmesinde gençliğin çok önemli bir işlevi olduğu vurgulanmakta, gençliğin toplum için önemine vurgu yapılarak Türkiye'de birçok kurum ve kuruluşa gençlere ilişkin faaliyet yapma hakkı tanınmaktadır. Bu bakış açısı genç ve gençlik kavramlarına olan bakış açısını da doğrudan etkilemektedir. Çünkü her kurum gençliği kronolojik (yaş gruplarına göre), psikolojik (gençliğin duygu ve bilişsel değişimlerine), sosyolojik (sosyal yapı içindeki fonksiyonları ve toplumsal değişme sürecine), tarihsel ve kültürel bakış açlarına, kendi görev ve sorumluluklarına göre ele almaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, s. 9).

Anayasa'nın 58. Maddesinin gençleri koruma başlığı altında, gençler; devletin ülkesi ve milletin bölünmez bütünlüğüne yönelik siyasi düşüncelerden ve alkol, uyuşturucu, suçluluk gibi alışkanlıklardan korunacak sosyal grup olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 1982). Bu tanımlamanın arka planında tarihsel ve sosyolojik bir birikim vardır. Bu birikim 1970'lerdeki gençliğin aşırı politize olması, sağ ve sol ideolojik kutuplaşmaya ayrılması nedeniyle geçmişin sosyal, ekonomik ve politik geçmişin izlerini taşımaktadır. Bu duruma bağlı olarak, gençler zararlı politik düşüncelerden ve zararlı maddelerden korunması gereken pasif bir gençlik modeli öngörülmüştür (Göksel, 2009, s. 12).

Belediye Kanununda belediyelerin göre ve sorumluluklarının belirlendiği 14. Maddede ise belediyelere mahalli müşterek ihtiyaçlar olmak şartıyla gençlere yönelik öğrenci yurtları yapma, meslek ve beceri kazandırma, gençlere sporu teşvik etmek amacıyla spor malzemesi verme, eğitim desteğinde bulunma gibi hizmetleri verebilme yetkisi verilmiştir (Resmi Gazete, 2005). Kent Konseyi Yönetmeliği'nde gençlerin toplum yaşamındaki etkinliklerini arttırmak ve kent yönetimlerine katılarak karar alma mekanizmalarına aktif katılımının sağlanması hedeflenmiştir (Resmi Gazete, 2006).

Çalışmada 2000 yılı ve sonrasında Türkiye'de gençlere yönelik politikaların analizine yer verilmiştir. Tarihsel olarak 2000 öncesi döneme de bakıldığında Türkiye'de kapsamlı ve sistemli bir gençlik politikasının geliştirilmediği söylenebilmektedir (Council of European Commission, 2010). Bunun ilk göstergesi gençlere yönelik sistematik ve bütüncül bir kamu politikasını uygulayabilecek idari teşkilatlanmanın parçalı ve dönemlere göre değişim göstermesidir. Türkiye'de gençlere yönelik özel bir kanun düzenlemesi yapılmamıştır. Gençlere yönelik yürütülecek hizmetler, gençlerin hak ve yükümlülükleri genel kanun ve düzenlemeler içerisinde yer almıştır (Göksel, 2009, s. 19).

2011 sonrası dönemde ise bu eksikliği gidermek için gençlik politikalarının gençlik ve spor kavramı ile birlikte hem kurumsal kimliği hem de teşkilat yapısı geliştirilmiştir. Merkez ve taşrada da yönetim yapısına sahip Gençlik ve Spor Müdürlükleri gençlik politikasının sadece belirli bir bölümünü yönelik hizmet üretme kapasitesine sahiptir. Bu anlamda gençler, spor ve boş zaman değerlendirme başlıkları altında değerlendirilmektedir (Acar, 2008; UNDP, 2008). Gençleri sınırlı bir açıdan ele alan bu kurumsal düzenleme gençlerin eğitim, işsizlik ve istihdam edilebilirlik, yoksulluk gibi makro sorunlar ile depresyon, şiddet, madde bağımlılığı gibi mikro sorunlarını görmezden gelebilmektedir (Baş, 2017; T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018).

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 2013 yılında ortaya konulan Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesi, gençliği sosyolojik tanım itibarıyla ele almıştır. Buna göre gençliğin içinde bulunulan zamana, mekana ve toplumların sosyo-ekonomik gelişmelerine, kültürel farklılıklarına tanımlanabileceğini ifade edilmiştir. Burada Türkiye'nin şartları göz önünde bulundurularak gençlik politikalarında hedef grup olarak 14-29 yaş aralığındaki bireyler kabul edilmiştir (Resmi Gazete, 2013, s. 1).

Kurumsal düzenleme ve mevzuatın geliştirilmesi Türkiye'nin gençlik politikası özelinde Avrupa Birliği ülkeleri ile bu yönde çalışmaların yapılabilmesine imkan sağlamıştır. Örneğin Avrupa Konseyi'ne üye olan bütün devletlerde Ulusal Gençlik Politikasını uygulamakla yükümlü olan sorumlu kamu çalışanlarını (merkezi hükümet ya da yerel yönetimler) bu politikanın koşulları, çalışma mekanizmaları ve araçları konusunda bilgilendirmek ve

kapasitelerinin arttırmak amacıyla “devlet memurları ve belediye çalışanları eğitim modülü” düzenlenmiş Türkiye’den de bu modüle temsilciler katılmıştır (Council of Europe, 2017)

Gençlik politikaları bağlamında genel olarak 14-29 yaş grubu içerisindeki gençlerin sosyal, ekonomik, politik ve kültürel sorunlarına yönelik çalışmalara yer verildiği görülmüştür. Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde gençlik tanımının ve kavramının çok farklı şekilde ele alındığı söylenebilmektedir. Bu anlamda Türkiye’de pek çok gençlik kategorisi bulunmaktadır. Bunlar, işsiz genç, ne öğrenimde ne iş hayatında olan genç, yoksul, bağımlı genç, göçmen, geçici koruma altındaki genç, görünmeyen genç gibi farklı kategorilerde değerlendirilebilmektedir. Bu anlamda Türkiye’de gençlere yönelik politika tasarımı gençlerin toplumsal cinsiyet algısının değiştirilmesi amacıyla çeşitli politika ve araçların tasarlanması önerilmektedir. Gençler belirli bir yaş kategorisi bağlamında değil de toplumsal, ekonomik ve siyasi koşullar bağlamında farklı ilgileri, ihtiyaçları ve beklentileri olan bir toplumsal kesim olarak düşünülmelidir. Gençlere yönelik toptancı bir bakış açısıyla değil gençleri eşit bir yurttaş ve aktif katılımı artırılması için hak ve ödevler bağlamında ele alınması önerilmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018; UNDP, 2008).

Kamu politikası metinlerinde ve alan yazınında gençlerin eğitim, sağlık, işsizlik, yoksulluk, çevre ve sağlık, şiddet, suç ve madde bağımlılığı, boş zaman kullanımı, teknoloji ilişkileri gibi pek çok sosyal, ekonomik, politik ve kültürel başlıklarda sorunları ve talepleri mevcuttur. Dolayısıyla gençlik kavramı ve politikası bu alanlara yönelik sunulan kamu hizmetlerini yatay kesen bir konudur (Baran, 2013; T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015; United Nations, 2006). Bu nedenle gençlik politikalarına yönelik uygulama araçları da çeşitlilik göstermektedir. Çalışmak kapsamında gençlere yönelik uygulanan politika araçları altyapı hizmetleri sunma (yurt, tesis, üniversite), politika metinleri oluşturma (politika belgesi, plan, program, çalışma grubu, araştırmalar), finansal destek sağlama (burs, hibe, kredi ödemeleri, girişimcilik), sağlık hizmetleri sunma (sosyal güvenlik uygulamaları), spor faaliyet alanlarını geliştirme (organizasyonlar, çalışmalar) olarak sınıflandırılmıştır.

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik kamu harcamalarının 2006 yılında %0,22 iken 2013 yılında %0,49 çıktığı, gençlere yönelik eğitim harcamalarının da 1,27’den 1,54’e yükseldiği görülmüştür. Gençlere yönelik kaynak transferinde göreceli artış görülüyorsa da gençlerin ihtiyaç ve taleplerine göre artırılması da önerilmektedir (Kamu Harcamaları İzleme Platformu, 2013). 2019 yılı itibariyle Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine göre kamu politikasının belirlenmesi ve uygulanması değişim göstermiştir. Bu değişime bağlı olarak Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programlarında gençlerin ayrı bir konu ve başlık altında ele alındığı bu programlarda gençlerin mevcut durumlarının ve sorunlarının ele alındığı bu bağlamda da gençlerin güçlü yaşam becerilerine sahip olmaları, insani ve millî değerleri benimseyerek yetişmeleri, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılabilmeleri gibi temel amaçlar belirlenmiştir. Bu amaçlar doğrultusunda politika ve tedbirler başlıkları oluşturulmuş, bu başlıklara göre belirlenen faaliyetlerde sorumlu ve işbirliği yapılacak kurumlar ifade edilmiştir (Hazine ve Maliye Bakanlığı Başkanlığı, 2018; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019c, 2020b).

SONUÇ

Çalışmada kamu politikası analizi ve uygulama araçları bağlamında Türkiye'nin gençlik politikası ele alınmıştır. Araştırmada kamu politikası ve uygulama araçları idarenin belirli bir sosyal gruba ya da sektöre yönelik açıkladıkları, uyguladıkları faaliyetler bütünü olarak tanımlanmıştır. Araştırmanın problemi oluşturan Türkiye'nin gençlik politikasının incelenmesinde gençliğin tanımı ve kavramı üzerine tartışmalara değinilmiş, gençliğe yönelik uygulanan politika ve uygulama araçlarının niteliği ve içeriği ele alınmış ve uygulama araçlarını belirleyen, etkileyen kurum ve kuruluşlar değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında, kamu politikası yapım sürecinin sorun tanımlanması ve gündeme gelmesi, bir soruna yönelik politikaların formüle edilmesi ve uygulanması ile politikaların değerlendirilmesi başlıkları altında ele alınmıştır.

Türkiye'nin kamu politikasının uygulama sürecinde yol gösterici olan kalkınma planları, çalışma raporları, hükümet yıllık programlarında gençlerin devlet ve toplum için önemine vurgu yapıldığı, gençlerin geleceğinin ülkenin geleceği ile birlikte değerlendirildiği görülmüştür. Ayrıca gençlerin mevcut durumlarına vurgu yapılarak gençlere yönelik politika ve tedbirlere yer verildiği, öncelikli konularda ve sektörel alanlarda kamu politikasının uygulanacağı vurgulanmıştır. Bu anlamda işbirliği ve sorumlu kurumların belirlenerek faaliyetlerin yürütüleceği planlanmıştır. Ayrıca gençlere yönelik politikalar ve gençlerin mevcut durumları konusunda OECD, Avrupa Birliği gibi ulus ötesi kuruluşlarla işbirliğinin yürütüldüğü, bu kuruluşlarla birlikte gençlik politikalarının uygulanmasına yönelik proje, araştırma ve çalışmaların yapıldığı görülmüştür.

Çalışma kapsamında incelenen alan araştırmalarında ve politika metinlerinde Türkiye'nin gençlik politikasının kurumsal ve mevzuat anlamında eksiklikleri olduğuna yer verilmiştir.

Türkiye'nin gençliğe yönelik politikalarının kurumsal yapılanmasının tarihsel izleri incelendiğinde Türkiye'de ilk defa 1969 yılında spor işlerini bakanlık düzeyinde ele almak amacıyla gençlik ve spor bakanlığının kurulduğu belirtilmiştir. Spor işleri kavramı içerisinde yer alan Gençlik ve Spor Bakanlığı 50 yıllık bir tarihe sahiptir. Bu tarihi dönem aralığında ise çok parçalı bir yapıda faaliyetlerini yürüttüğü görülmüştür. Örneğin 1969 ile 1983 yılları arasında Gençlik ve Spor Bakanlığı 8 farklı hükümet ve bir de askeri darbe döneminde faaliyetlerini yürütürken 1983 sonrası dönemde Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı adı ile yeniden düzenlenmiş ve bakanlık 1989 yılına kadar bu isimle faaliyetlerini yürütmüştür. 1989 yılından 2011 yılına kadar ise devlet bakanlığı kavramı içerisinde gençlik ve spordan sorumlu bakanlara bağlı olarak gençlik politikaları oluşturulmuştur. Bu süre aralığında ise 1986 yılında 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu ile Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın tüzel kişiliğe sahip taşrada özel bütçeli Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlükleri yoluyla faaliyetler yürütülmüştür.

Gençlik politikalarına yönelik kurumsal ve mevzuat düzenlemesinde 2011 yılı önemli bir dönüm noktası olmuştur. 2010 yılında Avrupa Birliği Komisyonunca hazırlanan Türkiye Gençlik Politikası Özeti Raporunda, Türkiye'nin kamu politikası uygulayıcıları tarafından ulusal düzeyde gençlik kurumlarının plan, program ve uygulamalarını yürütmek amacıyla çalışmalarına devam ettiği ve bu gelişmelerin "Avrupa Gençlik Politikasının Öncelikleri" ile bağlantılı olduğu vurgulanmıştır (Council of European Commission, 2010). Ayrıca 61. Hükümet Programında gençlik politikalarının belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik açığı ortadan

kaldırmak amacıyla gençlik ve spora yönelik hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulabilmesi amacıyla yeni bir bakanlık olarak 2011 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulması yoluna gidilmiştir. Bu bakanlığın çatısı altında Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak ikiye ayrılmıştır. İlk defa gençlik ve spor kavramları idari teşkilat şeması içerisinde ayrılmış ve kendilerine ait idari teşkilata sahip olmuştur (Resmi Gazete, 2011b).

Bir diğer önemli gelişme ise T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 2013 yılında hazırlanan Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesi hazırlanmıştır. Bu belgede genç ve gençlik kavramları sosyolojik bağlamda itibariyle ele alınmıştır. Bu tanımlamada gençliğin içinde bulunulan zamana, toplumların sosyo - ekonomik gelişmelerine, kültür ve göreneklerine göre ele alınmasına vurgu yapılmıştır. Ayrıca Türkiye'nin şartları göz önünde bulundurularak gençlik politikalarında hedef grup olarak 14-29 yaş aralığındaki bireyler kabul edilmiştir (Resmi Gazete, 2013).

Çalışma kapsamında 2000 sonrası dönemde Türkiye'yi yöneten Adalet ve Kalkınma Partisi döneminde yayımlanan politika metinleri (kalkınma planları, hükümet programları, bütçe) incelenmiştir. Buna göre gençlere yönelik uygulanan politika araçları altyapı hizmetleri sunma (yurt, tesis, üniversite), politika metinleri oluşturma (politika belgesi, plan, program, çalışma grubu, araştırmalar), finansal destek sağlama (burs, hibe, kredi ödemeleri, girişimcilik), sağlık hizmetleri sunma (sosyal güvenlik uygulamaları), spor faaliyet alanlarını geliştirme (organizasyonlar, çalışmalar) olarak sınıflandırılmıştır.

Hükümetin bu çalışmalarına yönelik eleştiri Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2011 yılında hazırladığı raporunda incelenmiştir. Rapora göre gençlerin zihniyet, eğitim ve iş sorunlarının olduğu, eşitsizlik, dışlanma, belirsizlik ve güvensizlik sorunlarını yaşadıkları belirtilmiştir. Ayrıca politika metinlerinde gençlere yönelik kapsamlı bir politika ve kurumsal yapının geliştirilmediği, kalkınma planlarında genel olarak ele alındığı vurgulanmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2011 yılında hazırladığı raporunda kapsamlı bir politikanın ve kurumsal yapılanmanın içeriği ayrıntılı olarak belirlenmediği ileri sürülmüştür (Cumhuriyet Halk Partisi, 2011). Ancak 2011 yılında kurulan bakanlık ve geliştirilen politika metinleri ve uygulama araçları ile kurumsal yapının oluşturulduğu çalışma kapsamında tespit edilmiştir.

Kamu politikası metinlerinde ve alan yazınında gençlerin eğitim, sağlık, işsizlik, yoksulluk, çevre ve sağlık, şiddet, suç ve madde bağımlılığı, boş zaman kullanımı, teknoloji ilişkileri gibi pek çok sosyal, ekonomik, politik ve kültürel başlıklarda sorunları ve taleplerinin olduğu vurgulanmıştır. Dolayısıyla gençlik kavramı ve politikası bu alanlara yönelik sunulan kamu hizmetlerini yatay kesen bir konu olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle de Türkiye'deki gençlik politikalarına yönelik uygulama araçları merkezi, yerel ve sivil toplum kuruluşlarını ilgilendiren çok boyutlu ve çok aktörlü bir politika yürütülmesini gerektirmektedir. Merkezi hükümet, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları gençlere yönelik pek çok hizmeti sunabilmektedir. Bu hizmet alanları bir diğer yandan çok çeşitli politika uygulama araçlarını da göstermektedir. Çalışma kapsamında gençlere yönelik altyapı, ekonomi, politika, sağlık, spor ve kültürel alanlarda merkezi ve yerel idarelerce kaynak transferi yapıldığı görülmüştür.

Çalışma kapsamında ulaşılan bir diğer önemli sonuç ise, gençliğin birçok kamu hizmetini yatay kesmesidir. Ayrıca gençlik politikası çok aktörlü bir yapıyı da içerisinde barındırmaktadır. Bu nedendir ki gençlik politikası bağlamında yerel ve ulusal düzeyde yürütülen faaliyet ve

çalışmalar sistematik bir şekilde incelenmelidir. Ancak gençlik politikasının kamu hizmetlerini yatay kesmesi ve çok aktörlü yapısı nedeniyle sistematik bilgiye ve istatistik verilerine ulaşmak söz konusu değildir. Bu eksiklik kamu politikası yapım sürecini ve politika uygulama araçlarını gençlik sorunlarının çözümü konusunda olumsuz etkilemektedir.

Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programlarında Türkiye'de geçici koruma altında, 15-24 yaş arası yaklaşık 760 bin gencin olduğu belirtilmiş bu gençlerin ekonomik ve sosyal hayat katılımlarını sağlamak üzere dil, eğitim, sağlık, istihdam ve uyum gibi alanlarda özel politika ve uygulamaların geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi yönünde faaliyetlerin yürütüleceği dile getirilmiştir. Bu tespit 2011 yılı itibarıyla Türkiye'de yaşamaya başlayan Suriyeli gençlerin ulusal gençlik politikası bağlamında ele alınması açısından önemlidir. Bu gençlere yönelik sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda uygulanacak gençlik politikalarının hem entegrasyonu hem de sosyal barışı sağlayacak fırsatları yaratacağı öngörülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen politika metinlerinde ve farklı ölçeklerde yürütülen alan araştırmalarında gençlerin eğitim, sağlık, maddi durum, sosyal ilişkiler (birbirleriyle, aileleriyle vb.) risk ve güvenlik alguları, katılım (siyasi parti, sivil toplum, gönüllülük) gibi konularda bilgi ve verilere yer verilmiştir. Her bir konu başlığı yerel ve merkezi düzeyde sunulan kamu hizmetlerini yatay bir şekilde kesmektedir. Bu yatay kesişim ise gençlerin kamu politikası sürecine katılımını güçleştirmektedir. Burada ifade edilen katılım düzeyi gençlerin sivil toplum kuruluşlarına, gönüllülük faaliyetlerine ya da siyasi partilere katılım düzeyi değildir. Çalışmada sivil toplum kuruluşları ya da siyasi partiler aracı bir aktör, kurum ya da yapı olarak kabul edilmektedir. Bu yapıya katılımın düşüklüğü göz önüne alındığında, bu aktörlerin yerel ve merkezi düzeyde gençleri karar alma süreçlerine dahil etmeleri sınırlıdır. Bu sınırlılığı kaldırmak, katılımı bireysel ve kurumsal düzeyde çeşitlendirmek için gençlerin sosyal medya, internet kullanımı pratiklerinden yola çıkarak yeni katılım mekanizmalarının yaratılması önerilmektedir. Gençlerin bir önceki kuşaklara göre kendilerini şanslı hissettikleri (teknoloji ve bilgiye erişim açısından) varsayımından hareketle gençlerin bilgiye kolay ulaşabilme, iletişimi hızlı ve anlık kurabilme yeteneklerini kullanarak kendilerine yönelik politikalara katılımı arttıracak iletişim teknolojileri altyapılarının artırılması önerilmektedir. (Örneğin belediyelerin karar alma süreçlerinde gençleri doğrudan dahil etmeleri, merkezi idarenin gençlerin talep ve isteklerini E-Devlet üzerinden sürekli güncelleyebilmeleri gibi politika uygulama araçları düşünülebilir.)

Çalışma kapsamında gençleri sınırlı bir açıdan ele alan kurumsal düzenlemelerin gençlerin eğitim, işsizlik ve istihdam edilebilirlik, yoksulluk gibi makro sorunları ile depresyon, şiddet, madde bağımlılığı gibi mikro sorunlarını görmezden gelebileceği ileri sürülmüştür. Bu nedenle değişen teknoloji ve teknolojiye bağlı gelişen ekonomik, politik ve kültürel ilişkiler göz önüne alınarak gençlerin demokratik süreçlere katılımını, dezavantajlı/ görünmeyen gençler başta olmak üzere gençlere hak temelli imkanların sunulmasını, ayrımcılığın azaltılmasını, kültürlerarası diyalogun geliştirilmesini, sürdürülebilir bir çevrede, kalkınmanın ve yaşamın desteklenmesini sağlayacak kamu politikası ve uygulama araçlarının hayata geçirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2008). Türkiye'nin ulusal gençlik politikası nasıl yapılandırılmalıdır? *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1–20.
- Ak Parti (2017). *Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 2023 gençlik şûrası konuşma metni*. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/haberler/cumhurbaskani-erdogan-in-2023-genclik-sûrasinda-yaptigi-konusmanin-tam-metni/> adresinden erişildi.
- Ak Parti (2018). *Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve genel seçimler seçim beyannamesi*. Ankara.
- Akdoğan, A. (2013). Gündem belirleme. M. Yıldız ve M. Z. Sobacı (Ed.). *Kamu politikası kuram ve uygulama içinde*. (ss. 221–228). Ankara: Adres Yayınları.
- Akın, M. A. (2014). Gençlik toplumsallaşmasında akran ve arkadaşlık grupları. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 8–21.
- Arslan, D. A. (2012). *Sosyoloji ve yöntem*. Mersin: Kalkan Matbaacılık.
- Atatürk, M.K. (1927). *Gençliğe hitabe*. TBMM. 1 Ocak 2021 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/kultursanat/mka_genclige_hitabe.htm adresinden erişildi.
- Baran, A. G. (2013). Genç ve gençlik sosyolojik bakış. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 6–25.
- Baş, H. (2017). Türkiye'de genç nüfus: Sorunlar ve politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 255–288.
- Çadır, M. (2017). İngiltere'de yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerin dönüşümü: Huzurevi sektörüne genel bir bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(39), 9–33.
- Conseil d'analyse économique (2013). *Evaluation des politiques publiques*. 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.cae-eco.fr/Evaluation-des-politiques-publiques> adresinden erişildi.
- Council of Europe (2017). *Ulusal gençlik politikasının uygulanması devlet memurları ve belediye çalışanları için eğitim modülü. Training modules for national and municipal civil servants*. 11 Aralık 2020 tarihinde <https://rm.coe.int/tur-implementation-national-youth-policy-training-module-national-muni/16807b92b1> adresinden erişildi.
- Council of European Commission (2010). *Country sheet on youth policy Turkey*.
- Cumhuriyet Halk Partisi (2011). *Gençlik kitapçığı: Gençler gençliğini yaşayacak*.
- Deborah, A. C.-C. (2013). The case for making public policy evaluations public. *Better Indigenous Policies: The Role of Evaluation: Roundtable Proceedings*. (ss. 81–93). Commonwealth of Australia.
- DPT IX. Kalkınma Planı (2007). *IX. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara.
- DPT VIII. Kalkınma Planı (2000). *VIII. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara.
- DPT X. Kalkınma Planı (2013). *X. Beş yıllık kalkınma planı*. Ankara.
- Duygu, T. (2012). Eleştirel gerçekçilik üzerine. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67(3), 189–217.
- Dye, T. R. (2008). *Understanding public policy*. (12. bs.). New Jersey: Pearson Prentice Hill.
- Erdoğan, E. (2016). *Türkiye'de gençlerin iyi olma hali saha araştırması*. İstanbul.

- Erdoğan, E. (2017). Reklamları boş verin, Türkiye gençliği ile yüzleşin. *Medium*. 1 Ocak 2021 tarihinde <https://medium.com/@urbanhobbit/reklamlari-boş-verin-türkiye-gençliği-ile-yüzleşin-eb4d4e48fba3> adresinden erişildi.
- Erdoğan, E. (2020). Sosyal bilimlerin gençlerin siyasal katılımı ile sınavı. *Perspektif*. 21 Aralık 2020 tarihinde <https://www.perspektif.online/sosyal-bilimlerin-genclerin-siyasal-katilimi-ile-sinavi/> adresinden erişildi.
- Ersöz, H. Y. (2011). *Sosyal politikada yerelleşme*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Ersöz, H. Y. (2020). *Sosyal politika*. İstanbul : İstanbul Üniversitesi AUZEF.
- Göksel, A. (2009). *Studies on youth policies in the mediterranean partner countries Turkey*.
- Gültekin, S. (2014). Understanding policy process: Is there a single best way? *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 12(24), 43–74.
- Gür, B. S., Dalmış, İ., Kırmızıdağ, N., Çelik, Z. ve Boz, N. (2012). *Türkiye'nin gençlik profili*. Ankara: SETA Yayınları.
- Güven, S. (2001). *Sosyal politikanın temelleri*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Habitat Derneği (2021). *Türkiye'de gençlerin iyi olma hali araştırması 3 rapor sunumu*. İstanbul. 20 Aralık 2020 tarihinde <https://habitatdernegi.org/wp-content/uploads/genclerin-iyi-olma-hali-arastirmasi-3-rapor-sunumu.pdf> adresinden erişildi.
- Hazine ve Maliye Bakanlığı Başkanlığı (2018). *2019 Yılı cumhurbaşkanlığı yıllık programı*. Ankara.
- Hill, M. (2005). *The public policy process*. (4. bs.). Essex: Pearson Education Limited.
- James, M. (2013). Designing evaluation strategies. *Better Indigenous Policies: The Role of Evaluation: Roundtable Proceedings* içinde. (ss. 107–119). Commonwealth of Australia.
- Kamu Harcamaları İzleme Platformu (2013). *Gençlerin güçlendirilmesine yönelik kamu harcamaları*. 25 Aralık 2020 tarihinde <https://www.kahip.org/wp-content/uploads/2018/03/GENCLIK-INFOGROFIK.pdf> adresinden erişildi.
- Kaptı, A. ve Alaç, A. E. (2013). Kamu politikalarının uygulama aşaması. M. Yıldız ve M. Z. Sobacı (Ed.). *Kamu politikası kuram ve uygulama* içinde. (2. bs., ss. 228–244). Ankara: Adres Yayınları.
- Kepenek, Y. ve Yentürk, N. (2010). *Türkiye ekonomisi*. (23. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Knoepfel, P., Larrue, C., Varone, F. ve Hill, M. (2007). *Public policy analysis*. Bristol: Policy Press.
- KONDA (2016). *Suriyeli sığınmacılara bakış*. 11 Aralık 2020 tarihinde https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2017/11/1602_Barometre62_SURIYELI_SIGINMACILAR.pdf adresinden erişildi.
- Konrad Adenauer Stiftung (2017). *Konrad-adenauer-stiftung gençlik araştırması raporu*.
- Lüküslü, D. (2008). Günümüz Türkiye Gençliği: Ne kayıp bir kuşak ne de ülkenin aydınlık geleceği. N. Yentürk, Y. Kurtaran ve G. Nemutlu (Ed.). *Türkiye'de gençlik çalışmaları ve politikaları* içinde. (ss. 287–297). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Macionis, J. J. (2012). *The social problems*. (4. bs.). Boston: Pearson Prentice Hill.

- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme sürecinde refah devleti*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Potucek, M. (2017). *Public policy a comprehensive introduction*. Praque: Karolinum Press.
- Resmi Gazete. *T.C. Anayasası* (1982). Türkiye.
- Resmi Gazete. *Gençlik ve spor hizmetleri kanunu* (1986). Ankara.
- Resmi Gazete. *59. Hükümet programı* (2003). Ankara.
- Resmi Gazete. *Belediye kanunu* (2005). 27 Aralık 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> adresinden erişildi.
- Resmi Gazete. *Kent konseyi yönetmeliği* (2006). Ankara.
- Resmi Gazete. *60. Hükümet programı* (2007). Ankara.
- Resmi Gazete. *Gençlik ve spor bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname* (2011). Ankara.
- Resmi Gazete. *61. Hükümet programı* (2011). Ankara.
- Resmi Gazete. *Kamu hizmetlerinin düzenli, etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat, görev ve yetkileri ile kamu görevlilerine ilişkin konularda yetki kanunu* (2011). Ankara.
- Resmi Gazete. *Ulusal gençlik ve spor politikası belgesi* (2013). 26 Aralık 2020 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130127-8-1.pdf> adresinden erişildi.
- Resmi Gazete. *62. Hükümet programı* (2014).
- Sidney, M. S. (2007). Policy formülasyon: design and tools. F. Fischer, G. J. Miller ve M. S. Sidney (Ed.). *Handbook of public policy analysis theory, politics and methods* içinde. (ss. 79–89). Boca Raton: CRC Press.
- Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2020). *Kurumsal / Tarihçe*. 27 Aralık 2020 tarihinde <https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/112/105/Tarihce#:~:text=Spor işlerinin ilk kez bakanlık,adı geçen Bakanlık kapsamına alındı. adresinden erişildi>.
- T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı (2016). *Gençlik projeleri destek programı*. 28 Aralık 2020 tarihinde <http://gpdblog.gsb.gov.tr/post/gpdp-fotografcinin-gozunden-genclik-projeleri> adresinden erişildi.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2015). *Onuncu kalkınma planı gençlik çalışma grubu (2014-2018)*. Ankara.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018). *On birinci kalkınma planı (2019-2023) gençlik çalışma grubu raporu*.
- T.C. Serhat Kalkınma Ajansı (2018). *TRA2 bölgesi gençlik araştırması*. (Ö. Çaha, Ed.). T.C. Serhat Kalkınma Ajansı.
- TÜİK (2020). *İstatistiklerle gençlik*. 27 Aralık 2020 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2019-33731> adresinden erişildi.
- TÜGVA (2018). *TÜGVA gençlik araştırması gençliğin aynadaki hali değer sahibi ve talepkar Türk gençliği*. İstanbul.

- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019a). *DPT XI. kalkınma planı (2019-2023)*. Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019b). *On birinci kalkınma planı (2019-2023)*. Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019c). *2020 yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı*. Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020a). *2020 yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı*. Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020b). *2021 yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı*. Ankara.
- Turnbull, N. (2006). How should we theorise public policy? Problem solving and problematycity. *Policy and Society*, 25(2), 3–22. doi:10.1016/S1449-4035(06)70072-8
- UNDP (2008). *Türkiye 2008 İnsani gelişme raporu Türkiye'de gençlik*. Ankara.
- United Nations (2006). *Guide to the implementation of the world programme of action for youth*. New York.
- United Nations (2020). *Policy brief: Covid-19 in an urban world*. 16 Aralık 2020 tarihinde <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/COVIDANDCITIES.pdf> adresinden erişildi.
- Wikipedia (2020). *Türkiye'de gençlik ve spor bakanları listesi*. 27 Aralık 2020 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye_gençlik_ve_spor_bakanları_listesi adresinden erişildi.
- Yavuz, M. (2017). Merkezi yönetim bütçesi ile kamu yatırım programının kodlama sistemleri bazında karşılaştırılması: Tespitler, sorunlar ve çözüm önerileri. *Sayıştay Dergisi*, 106(Temmuz Eylül), 35–62.
- Yıldız, M. ve Sobacı, M. Z. (2013). Kamu politikası ve kamu politikası analizi. M. Yıldız ve M. Z. Sobacı (Ed.). *Kamu politikası kuram ve uygulama içinde*. (ss. 14–44). Ankara: Adres Yayınları.
- Youthpolicy (2020). *Turkey factsheets*. 1 Ocak 2021 tarihinde <https://www.youthpolicy.org/factsheets/country/turkey/> adresinden erişildi.